

Medlemsbladet 4

2012

NR

SVENSK FÖRENING FÖR OBSTETRIK & GYNEKOLOGI
Swedish Society of Obstetrics and Gynecology

Meet the Experts

MEDLEMSBLADET

Ansvarig utgivare: Anna Ackefors

Tel: 0155-24 50 00

Layout: Moniqa Frisell

All korrespondens till föreningen

skall ställas till:

SFOG-Kansliet, Drottninggatan 55, 2 tr

111 21 Stockholm

Tel: 08-440 01 75

Jeanette Swartz. E-post: kansliet@sfog.se

Internet: www.sfog.se

Annonser: Anna Ackefors

E-post: anna.ackefors@sfog.se

Platsannonser hemsidan: jeanette.swartz@sfog.se

SFOGs styrelse 2012:

Ordförande: Pia Teleman

Kvinnokliniken, Lunds Universitetssjukhus

221 85 Lund

Tel: 046-17 25 51

E-post: pia.teleman@sfog.se

Vice ordförande: Harald Almström

BB Stockholm

182 88 Stockholm

Tel: 0708-168 46 20

E-post: harald.almstrom@bbstockholm.se

Facklig sekreterare: Louise Thunell

Kvinnokliniken, Malmö Universitetssjukhus

205 02 Malmö

Tel: 040-33 21 61

E-post: louise.thunell@telia.com

Skattmästare: Sven-Erik Olsson

Kvinnokliniken, Danderyds sjukhus

182 88 Stockholm

Tel: 08-655 56 08. Fax: 08-753 22 76

E-post: sven-eric.olsson@ds.se

Vetenskaplig sekreterare: Matts Olovsson

Kvinnokliniken, Akademiska Sjukhuset

751 85 Uppsala

Tel: 018-5611 57 61

E-post: matts.lovsson@kbh.uu.se

Redaktör för Medlemsbladet:

Anna Ackefors

Nyköpings lasarett

611 85 Nyköping

Tel: 0155-24 50 00

E-post: anna.ackefors@sfog.se

Utbildningssekreterare: Jan Brynhildsen

Kvinnokliniken, Linköpings Universitetssjukhus

581 85 Linköping

Tel: 013-22 20 00

E-post: jan.brynhildsen@lio.se

Ledamot/Webbmaster: Lars Ladfors

Kvinnokliniken, SU/Sahlgrenska Östra

418 65 Göteborg

Tel: 031-343 57 34

E-post: lars.ladfors@sfog.se

Ledamot: Anna Pohjanen

Kvinnosjukvården Norrbotten

Sunderby sjukhus, 971 80 Luleå

Tel: 0920-28 20 00. Fax: 092-28 32 90

E-post: anna.pohjanen@nll.se

Ledamot/Yngre representant: Malin Strand

Kvinnokliniken, Sunderby sjukhus

971 80 Luleå

Tel: 0920-28 20 00

E-post: malin.strand@nll.se

Tryck: Elanders

ISSN 0284-8031

— Ordförande har ordet —

Kära kollegor!

Hösten är onekligen här med nedblåsta äpplen och plommon, fyllda kalendrar och full skjuts på klinikverksamheten trots stora besparingskrav. För några veckor sedan var det sensommar. Vi som var i Kristianstad njöt av vädret men ännu mer av det vetenskapliga och sociala program som erbjöds på SFOG-veckan. Stort tack till kvinnoklinikerna i Kristianstad och SUS/Malmö som har lagt ner ett stort arbete på förberedelser och logistik under veckan! Årets möte drog något färre deltagare än vanligt, att flygbolaget som flög på Kristianstad gick i konkurs precis före sommaren bidrog nog en hel del. Ni som inte hade möjlighet att ta er dit får trösta er med referat och en hel del bilder i detta nummer av Medlemsbladet. På hemsidan kommer åtminstone en del av presentationerna ut. Vi är nu i full gång med planeringen av

nästa års möte i Sundsvall. Alla förslag på symposier, workshops mm kan skickas till Torbjörn Bäckström, Umeå, ordförande i vetenskapliga kommittén.

I början av sommaren hade en del av oss möjligheten att ta del av NFOG Congress mycket digra och intressanta program vid mötet i Bergen. Nästa NFOG Congress äger rum i Stockholm 2014 och lär bli något alldeles extra. Skriv in den i kalendern redan nu!

Många ST-läkare har haft problem att få plats på de anbefallna SK-kurserna som krävs för specialistkompetens. IPULS har inte kunnat tillgodose behoven, och SFOG-kurserna har inte räckt till för både fortbildningsbehoven för specialisterna (som de egentligen är till för) och alla behövande ST-läkare. Vår utbildningssekreterare Jan Brynhildsen har väddat till alla kursledare att om möjligt

I DETTA NUMMER

FIGO Awards in Recognition of Women ObGyns	4
Protokoll SFOG årsmöte	8
Minnesanteckningar Riks-ARG	11
Redogörelser från Arbets- och Referensgrupperna (ARG)	15
Pristagare under SFOG-veckan i Kristianstad	23
Referat från SFOG-veckan	24
OGUs ordförande informerar	35
Specialistexamen 2012	36
Årets OGU-pris	37
ENTOG-utbytet i Tallinn och NFOG-mötet i Bergen	39
SFOG-kurser VT 2013	40
Levnadsvaneprojektet	47
BakreFornix	47
Varför vet blivande mammor så lite om förlösningsepidualer?	48
Gynop-registret	49

utöka antalet platser. Under SFOG-veckan kom det överraskande beskedet att ansvaret för SK-kurserna ska återgå till Socialstyrelsen. Ägarna har därför beslutat att IPULS ska avvecklas! Detta innebär att SPUR-verksamheten som det har stormat kring det sista året, kommer att återföras till Läkarförbundet och Läkarsällskapet i samarbete med specialitetsföreningarna. Vi hälsar detta med tillfredsställelse, men inser också att många kliniker nu väntat länge på en inspektion. Arbetet med att utforma SPUR-inspektionerna måste bli högsta prioritet under 2013.

Projekt Säker Förlossningsvård fortsätter! Expertgrupper har nu utformat nya självvärderingsfrågor. Dessa är dels en nerbantad version av den förra rörande undvikbara skador på barnet, dels frågor om hantering av vissa riskgraviditeter. Glädjande nog tillför vi nu en del med frågor om förlossningsskador på mamman, hur undvika, hur diagnostisera de

som ändå uppkommer, hur reparera och följa upp? Såvitt jag vet är det första gången SFOG och Barnmorskeförbundet på nationell nivå arbetar tillsammans inom detta så viktiga område. Personligen är jag övertygad om att både gynekologer/obstetiker och barnmorskor behöver mer kunskap när det gäller bäckenbottensskador vid förlossning.

Till sist: för några veckor sedan blossade det upp en het debatt om senkomplikationer efter prolapsoperationer med mesh, alltså icke-resorberbara implantat. Efter en debattartikel i danska Läkartidningen krävde motsvarigheten till Socialstyrelsen att alla patienter som genomgått en sådan operation i Danmark skulle kallas in för en undersökning. Detta är knappast rationellt enligt min mening, men däremot behövs det en möjlighet att centralt kunna rapportera sena komplikationer i form av mesh exposure, smärtor och annat. Vi har nu påbörjat ett arbete för att koppla på en sådan

möjlighet på Gynopregistret. Även för de patienter vars operation inte registrerats primärt. Detta förefaller vara det smidigaste sättet istället för att inrätta ett nytt register.

Mycket mer har hänt sedan sist och kommer att hända i höst. Följ Medlemsbladet och inte minst hemsidan som under oktober går över i sin nya skepnad för fortlöpande information. Hittar ni fel eller saknar något på nya hemsidan, kontakta kansliet så att vi kan rätta till bristerna. Det är enorma mängder data som ska föras över, så trots upprepade kontroller kommer säkert något att inte vara på plats.

Som vanligt: hör gärna av er med synpunkter till pia.teleman@sfog.se eller till kansliets Jeanette Swartz

Eder ordförande
Pia Teleman

Besök SFOGs nya hemsida!

Du kan även anmäla dig till vårens kurser där.

www.sfog.se

Global-ARG gratulerar Professor Kristina Gemzell Danielsson till "FIGO Awards in Recognition of Women ObGyns", 2012

Vart tredje år ges det möjlighet att nominera en kandidat som på betydelsefullt sätt i sin verksamhet har bidragit till att förbättra hälso- och sjukvård för kvinnor. Årets nominering lyder enligt följande:

"Kristina Gemzell Danielsson nomineras för sin unika forskning som lett till metoder för att förbättra kvinnors reproduktiva hälsa och förhindra mödradödsfall. Som en av Sveriges mest internationellt kända kliniska forskare i Obstetrik och Gynekologi har Gemzell Danielsson ingått i den forskargrupp som utvecklat kombinationen av en progesteronreceptor-modulerare (mifepriston) och en prostaglandinanalogue till medicinsk abortbehandling vilket fått en enorm betydelse i Sverige och globalt. Hennes forskning har lett till ökad förståelse för gulkroppshormonets (progesteronets) mångfaceterade effekter och betydelse för fertilitet och fertilitetsreglering. Kristina Gemzell Danielsson har visat att denna kunskap också kan användas för att utveckla effektiva och säkra preventivmetoder. Hennes forskning i samarbete med Världshälsoorganisationen (WHO) har lett till att så

kallade akut p-piller ("dagen efter piller") utvecklats och fått stor betydelse och spridning globalt.

Enligt WHO är en av de viktigaste åtgärderna för att minska mödradödsfall att kvinnor får tillgång till säkra och effektiva preventivmedel och abortmetoder. Varje år mister cirka 100 000 kvinnor i världen livet till följd av en osäkert utförd abort eller brist på preventivmedel. Upp till 25% av mödradödsfallen i Asien och 30-50% i Afrika och Latin Amerika antas bero på osäkert utförda aborter. Effektiva, säkra, tillgängliga och accepterade abortmetoder är därför en förutsättning för reproduktiv hälsa. Kristina Gemzell Danielssons forskning har lett till att kombinationen av mifepriston och ett prostaglandinpreparat, misoprostol, nu är en väl etablerad metod för medicinsk abort i Sverige och globalt. Misoprostol listas tillsammans med mifepriston av WHO som livsviktiga mediciner. Hennes forskning kring effekterna av prostaglandin på reproduktionsorganen har också lett till att misoprostol kan användas på andra indikationer inom obstetrik och

gynekologi bland annat inkomplett abort (missfall), igångsättning av förlossning och för behandling av blödning efter förlossning.

Implementering av medicinsk abort pågår idag i hela världen och har bidragit till att mödramortaliteten kunnat minskas, inte på grund av minskat antal aborter, utan på grund av att dessa behandlingar kunnat utföras på ett säkert sätt. En förenklad medicinsk abortbehandling kan också användas av kvinnan själv vilket kan förhindra osäkert utförda aborter och dödsfall eller allvarliga komplikationer. Kristina Gemzell Danielsson har utöver sin imponerande forskargärning mycket aktivt, ofta tillsammans med WHO, verkat för att implementera resultatet av sin forskning och för att utbilda såväl läkare som barnmorskor i frågor rörande reproduktiv hälsa."

Stort grattis till professor Gemzell
önskar Global-ARG via ordförande
Birgitta Essén

Sonia Andersson anställdes som professor i obstetrik och gynekologi vid Karolinska Institutet med placering vid Institutionen för kvinnors och barns hälsa från den 1 juni 2012.

Kära kollegor!

Vi går mot höst. I Uppsala med omnejd börjar man se färgspraket från alla lövträd som klär sig i höstskrud. Dagarna blir kortare brukar man säga. Frågan är om nätterna blir längre. Snart är det dags att ställa om klockan till vintertid. Men, vilket håll är det klockan skall ställas? Det var något med trädgårdsmöblerna. På våren tas de fram och på hösten ställer man in dem!? Näja.

Sedan mitt förra brev har massor hänt. Bland annat har NFOG Congress i Bergen och SFOG-veckan 2012 i Kristianstad passerat. Två mycket bra möten som jag återkommer till.

Under våren drogs en debatt igång om användandet av misoprostol (Cytotec®) vid inkompleta missfall, aborter och förlossningsinduktion. Det är inte säkert känt vem eller vilka som drog igång mediauppmärksamheten. Det vi vet är att media i flera nordiska länder uppmärksammade detta ungefär samtidigt. Flera i SFOGs styrelse blev kontaktade av journalister och vi blev tidigt varse att något var på gång. Vi var därför snabbt ute med vår syn på problematiken bland annat på vår egen hemsida. Jag vill passa på och tacka bland andra Kristina Gemzell Danielsson och Jan Brynhildsen för all hjälp med skrivelser för att försöka nyansera debatten och ge professionens syn på saken. SFOGs styrelse ställer sig bakom flera dokument som stödjer användning av misoprostol inom både gynekologi och obstetrik. På SFOGs hemsida, under fliken "SFOG råd", finns dokumenten "Inducerad abort" och "Medicinska råd angående behandling av missfall". Bland annat FIGO och WHO stödjer användande av misoprostol för behandling av riklig postpartumblödning. WHO har nyligen publicerat dokument som stödjer användning av misoprostol för förlossningsinduktion.

I nummer 1 av medlemsbladet skrev

jag bland annat att Etik-ARG jobbat en hel del med frågan om införandet av möjlighet till värdmödraskap i Sverige. Nu har riksdagen beslutat att utreda frågan om värdmödraskap och SFOG bör naturligtvis vara med i det arbetet.

NFOG Congress gick av stapeln 16-19 juni. Kongressen blev en riktig fullträff på alla vis. Bergen är ju en fantastisk plats som väcker mersmak. Dit vill jag åka igen! Och vädret var vackert. Jag har bara hört positiva kommentarer. Det svenska deltagandet var ovanligt stort både beträffande antal abstracts, engagemang i symposier och seminarier och antalet deltagare. Som medlem i NFOG scientific committee så var jag med och bedömde alla 160 abstracts. Vi valde ut abstracts för föredrag respektive poster. Vi var också engagerade under arbetet med det vetenskapliga programmet i övrigt. Jag vill rikta ett stort tack till mina kollegor i NFOG scientific committee för ett fantastiskt samarbete under hela denna process. Vilket engagemang! Tack också för ett fint samarbete med de lokala organisatörerna i Bergen och sist men inte minst kongresspresidenten Knut Hordnes. Bland priserna som delades ut bör nämnas Alkistis Skalkidou från Uppsala som tilldelades "Young scientist award". Jag tror de flesta deltagarna fick med sig en hel del ny kunskap, nya tankar och en skön känsla hem. Vi ser nu fram emot ett fantastisk "39th Nordic Congress of Obstetrics and Gynecology" i Stockholm 2014!

Helt nyligen kunde vi avnjuta årets SFOG-vecka. Denna gång i Skåne, närmare bestämt på Yllan i Kristianstad. Även denna SFOG-vecka känns som ovanligt lyckad. Ett stort tack till alla som engagerat sig i de lokala engagemangen och i ett mycket bra vetenskapligt program. Den vetenskapliga nämndens ledamöter engagerades för att vaska fram

bästa posters och föredrag. Under veckan hölls en rad möten; Riks-ARG, Verksamhetsmöte, Studierektorsmöte, en del AR-gruppsmöten och möte med den vetenskapliga nämnden. Under SFOG-veckan presenterade Hem-ARG ett utkast till den första SFOG-riktlinjen. Tyvärr fanns inte tid för så mycket diskussion av innehållet och de föreslagna riktlinjerna annat än under Riks-ARG. Dokumentet kommer därför att läggas ut på SFOGs nya hemsida och presenteras igen i samband med Vintermötet och då i en kontext så det finns tid för diskussion.

Beträffande riktlinjearbeten så kommer sannolikt instruktionen hur de skall skrivas att revideras efter en del synpunkter från Hem-ARG. Ytterligare riktlinjearbeten, bland annat om "Inducerad abort", "Medicinska råd angående behandling av missfall", "Tyreoidasjukdomar under och efter graviditet" är beslutade och på gång. Även Mig-ARG och Ultra-ARG har förslag på ett par riktlinjearbeten.

Det är ett antal nya ARG-rapporter på gång. Bland annat har jag ett manus från Ton-ARG, den rapporten kommer ut relativt snart. Perinatal-ARG, Vulv-ARG och Ultra-ARG arbetar även de med rapporter som torde komma ganska snart. Ni som arbetar med ARG-rapporter kan söka medel från "Stiftelsen för utbildning och utveckling inom obstetrik och gynekologi" för ert arbete, till exempel för internatskostnader.

Under Medicinska riksstämman 28-30 november är SFOG med som organisatör av hela åtta symposier. Titlarna är "Hypotyreoos, fertilitet och graviditet", "Barn, kemikalier och framtidens folksjukdomar – om hormonstörande ämnen", "Hur övervakas effekt och säkerhet av HPV-vaccination i det nationella programmet?", "Läkemedelsanvändning

REDAKTÖRENS RUTA

September bjuder på ömsom vin ömsom vatten rent vädermässigt. Åter på arbetet efter en lång och fin SFOG vecka som inspirerade kan vi se fram emot nästa års SFOG-kurser, hela 19 stycken, glöm inte att söka dem. Jag vill även påminna om Läkarstämman som i år innehåller åtta symposier men speciellt intresse för oss gynekologer och obstetiker. Du kan läsa om dem på läkarsällskapets hemsida men de finns också listade i detta nummer i Minnesanteckningar från RIKS-ARG och i brevet från vår vetenskapliga sekreterare.

Varma hösthälsningar!
Anna Ackefors

Följande tider gäller för medlemsbladet 2012:

Nr	Deadline	Utkommer
5	6 november	Vecka 49

Manus skickas via mail till:

Redaktör Anna Ackefors

E-post: anna.ackefors@sfog.se

Kvinnokliniken Nyköping • 611 85 Nyköping

Telefon: 0155-24 50 00 sök via vx alt direkt 0155-24 50 80

Adressändring skall göras till:

SFOG-Kansliet • Drottninggatan 55 • 111 21 Stockholm
eller kansliet@sfog.se

Nya medlemmar

Kira Kersting, Hovmantorp

Elise Thoresen Sletten, Västra

Frölunda

Jingfang Gao, Göteborg

Sandra Eriksson, Gustavsberg

Michaela Wäss, Visby

Diana Reynstind, Bergkvara

Niam Atto, Södertälje

Emelie Oliv, Värnamo

Linnéa Lindroos, Sävedalen

Daniel Eriksson, Göteborg

Amanda Sigholm, Västerås

Ann Edblad-Svensson, Östersund

Jenny Puranen, Hudiksvall

ÅRS AVGIFTER

Medlemsavgift SFOG 800:-

Medlemsavgift SFOG (ålderspensionär, fr o m det år man fyller 66 år) 200:-

ARG-rapportabonnemang* (medlemmar) 400:-

* Avdragsgill i deklarationen

Avgifter för icke-medlemmar

Prenumeration Medlemsbladet 5 nr/år 500:- (inkl. moms)

ARG-rapportabonnemang 250:-/rapport (exkl. moms)

– Brev från den vetenskapliga sekreteraren –

---

under graviditet och amning och möjliga effekter på barnet", "Sveket mot mödrarna – blir femte millenniemålet ett fiasco?", "Framtidens tumörkirurgi – för patientens bästa. En fråga om centralisering av kirurgin", "Sexualmedicin för blivande specialister, del 1 och 2" samt "Framtidens reproduktion". I fjol var det pinsamt få från vår specialitet på riksstämman trots att vi var engagerade i några riktigt bra symposier. Hoppas fler har möjlighet att vara med i år. Förutom de ovan nämnda symposierna så är de här tre dagarna späckade av intressanta programpunkter.

Glöm inte bort att söka medel från NFOG-fond! Vi svenska gynekologer & obstetrikere har blivit bättre på att söka från fonden men det är fortfarande så att det finns mer medel att fördela än vad

som kan delas ut. Medlen är i huvudsak tänkta för olika former av utbyte mellan de nordiska länderna och samnordiska projekt.

Detta blir mitt sista brev i egenskap av vetenskaplig sekreterare i SFOG. Det har varit två helt fantastiska år. När jag tog på mig uppgiften var jag inte helt på det klara med hur mycket arbete det skulle innebära. Per automatik blir man också ledamot i "NFOG scientific committee" och med det följer bland annat arbetet med NFOG-fond och det vetenskapliga programmet i samband med NFOG Congress. I princip finns hur mycket som helst att göra. Med den utgångspunkten tillkom den vetenskapliga nämnden för att vara en resurs till stöd för den vetenskapliga sekreteraren. Under senaste året har vi i SFOGs styrelse också diskuterat

att återigen dela uppdraget så det blir en vetenskaplig sekreterare och en ARGUS. Jag kommer att under en period fortsätta med de uppdrag som hör till ARGUS ansvar, i nära samarbete med min efterträdare på posten som vetenskaplig sekreterare. Tillträdande vetenskaplig sekreterare avlastas således ARGUS-delen. Jag tror förutsättningarna att göra ett bra jobb blir mycket bättre med den strukturen. Jag vill härmed önska min efterträdare som vetenskaplig sekreterare Annika Strandell ett stort och varmt lycka till. Jag vill också passa på att tacka övriga i SFOGs styrelse för allt gott samarbete och alla trevliga stunder. Tack också Jeanette Swartz för att du är så himla bra.

Matts Olovsson ■

PROTOKOLL

SVENSK FÖRENING FÖR OBSTETRIK OCH GYNEKOLOGI ÅRSMÖTE

Onsdag den 29:e augusti 2012 i Kristianstad

Närvarande: Styrelsen och ca 100 medlemmar.

§1 Mötets öppnande

Ordföranden Pia Teleman öppnade mötet och hälsade alla medlemmar varmt välkomna.

Mötet har utlysts i laga ordning i Medlemsblad nr 3, 2012

§2 Val av ordförande och två justeringsmän för årsmötet

Till ordförande för mötet valdes Håkan Stale, KK Kristianstad. Till justeringsmän valdes Mats Gunnarsson och Linda Jäger. Föredragningslistan godkändes.

§3 Styrelsens verksamhetsberättelse

Styrelsens verksamhetsberättelse 2011 föredrogs av fackliga sekreteraren Louise Thunell. Den fullständiga verksamhetsberättelsen finns publicerad i Medlemsbladet nr 3 2012.

§4 Skattmästarens ekonomiska redogörelse

Skattmästare Sven-Eric Olsson föredrog föreningens ekonomiska redogörelse i korthet. Fullständig beskrivning av den ekonomiska redovisningen för 2011 finns i MB 3/12. Föreningens ekonomi är i god balans. Högre medlemsavgift har gett goda intäkter. Annonseringen har ökat i Medlemsbladet. Platsannonserna på hemsidan har ökat med ökade intäkter som följd. Avgift för administration av kurser har ökat då detta är tidskrävande. SFOG veckan i Karlstad gav ett överskott. Kostnaderna för styrelsemöten har inte ökat. Revisionen har minskat i pris. Medlemsantalet är 1922 varav 1275 kvinnor, 644 män och 3 hedersmedlemmar.

§5 Revisorernas berättelse

Revisionsberättelsen föredrogs av Gerald Wallsterrson. Berättelsen var undertecknad av externe revisorn Christer Eriksson och lekmanarevisorn Gerald Wallsterrson. Revisionen är gjord i enlighet med god revisionssed. Styrelsen har handlat i enlighet med god föreningssed. Revisorerna rekommenderade ansvarsfrihet för styrelsen.

§6 Fråga om ansvarsfrihet för styrelse och skattmästare

Mötet beviljade styrelsen och skattmästaren ansvarsfrihet för verksamhetsåret 2011.

§7 Årsavgift för det kommande året

Mötet beslutade om oförändrad medlemsavgift för kommande år, dvs 800 kronor för betalande medlemmar och 200 kronor för pensionärer.

§8 Avgift för ARG-abonnemang

Mötet beslutade att avgift för årligt ARG-abonnemang 2012 blir oförändrat 400 kronor.

§9 Val av styrelseledamöter

Valberedningens sammankallande Lars-Åke Mattsson redovisade valberedningens förslag till styrelse 2013. Mötet nyvalde enligt valberedningens förslag Harald Almström som ordförande, Lotti Helström som vice ordförande, Annika Strandell som vetenskaplig sekreterare och Malin Sundler som övrig ledamot/OGU representant. Webbmaster Lars Ladfors omvaldes på två år. Skattmästare Sven-Erik Olsson omvaldes på ett år. Fortsatt mandat har utbildningssekreterare Jan Brynhildsen, facklig sekreterare Louise Thunell, redaktör Anna Ackefors och övrig ledamot Anna Pohjanen.

§10 Val av två revisorer och en revisorssuppleant

Valberedningsförslag är att lekmanarevisor Gerald Wallsterrson, Skövde fortsätter. Mötet omvalde enhälligt Gerald Wallsterrson. Som revisorssuppleant fortsätter Anne Ekeryd-Andalen, Trollhättan. Som auktoriserad revisor utsågs åter Christer Eriksson.

§11 Val av valberedning

Lars-Åke Mattsson avgår och Charlotta Grunewald valdes som ny sammankallande i valberedningen. Sara Törnblom Paulander och Märten Alkmark har fortsatt mandat. Valberedningen konstituerar inbördes sammankallande.

§12 Avtackning styrelseledamöter

De avgående styrelsemedlemmarna Pia Teleman (ordförande) och Matts Olovsson (vetenskaplig sekreterare) avtackades varmt av Harald Almström.

§13 Ändring av § 12

Ändringen innebär tillkomst av en vetenskaplig nämnd och dess uppgifter. Ändringen finns att läsa i sin helhet i Medlemsblad nr 3 2012. Ändringen godkändes för första gången och ska godkännas även vid årsmötet 2013.

*Pia Teleman (ordförande) och
Matts Olovsson (vetenskaplig sekreterare)*

§14 Information om utbildning

Jan Brynhildsen redogjorde för utbildningsverksamheten under 2011.

Anna-Karin Wikström var ansvarig för specialistexamen 8-9/5 2012, 13 ST-läkare deltog. 18 SFOG kurser har givits under våren. Platserna räcker inte och ett stort behov finns för kurser för ST-läkare.

De närvarande nytexaminerade specialisterna gratulerades till sin bedrift och fick diplom och blommor.

Snorri Einarsson är nybliven och dessutom den första examinerade subspecialisten i reproduktionsmedicin. Han gratulerades med diplom och blomma. Asgeir Thoroddsen har certifierats som subspecialist i Gynekologisk Tumörkirurgi med Cancervård. Han gratulerades i sin frånvaro.

§15 OGU-information

Malin Sundler, OGU:s ordförande, informerade om OGU:s aktiviteter under 2011. Finns att läsa på www.ogu.se och i Medlemsblad nr 3, 2012.

§16 Information om ARG-verksamheten

Matts Olovsson började med att tacka alla 20 AR-grupper för deras arbete.

Den vetenskapliga nämndens ledamöter presenterades. Nämnden hade sitt första möte i februari. MO redogjorde för nämndens arbetsuppgifter. Information om ARG-rapporterna och vilka som är på gång. HEM-ARGs rapport har nyligen kommit ut. MO informerade vidare om SFOG-riktlinjer. HEM-ARG har den första riktlinjen på väg i form av ett pilotprojekt, Trombosprofylax vid IVF.

Årets symposier på Riksstämman presenterades. Reklam gjordes för NFOG Fund.

§17 Hemsidan

Lars Ladfors presenterade SFOG:s nya hemsida. Den kommer att tas i bruk under oktober.

§18 Berndt Kjessler-pristagare 2012

Priset delas ut till ”en person, som i Berndt Kjesslers anda gjort berömliga insatser för undervisning och utveckling inom obstetrik och gynekologi”.

Berndt Kjessler-priset 2012 utdelades till Elsa-Lena Ryding.

§19 Information från NFOG, EBCOG och FIGO

Pia Teleman informerade. NFOG:s styrelse ses 2 gånger per år. NFOG-kongressen hålls i Stockholm 2014. NFOG har kapital som ska frigöras för arbete med nordiska riktlinjer. EBCOG-kongressen hölls i Tallinn i maj 2012 och kommer att gå av stapeln i Glasgow 2014. FIGO håller kongress i Rom i oktober 2012. SFOG har 4 röster i General Assembly. Kristina Gemzell-Danielsson har tilldelats Figo Award 2012.

§20 Kommande SFOG-veckor

Kommande SFOG-veckor är: 2013 Umeå/Sundsvall, 2014 Göteborg/Varberg och 2015 Linköping/Jönköping

§21 Tid och plats för nästa årsmöte, SFOG-veckan 2013

Marju Dahmoun, verksamhetschef Sundsvall och Thorbjörn Bäckström Umeå välkomnade till SFOG-veckan i Sundsvall 2013.

§22 Mötet avslutas

Mötesordföranden förklarade årsmötet avslutat, tackade styrelsen och mötesdeltagarna för visat intresse.

Efter mötets avslutande informerade stiftelsens ordförande Raymond Lenrick kort om stiftelsens verksamhet. Stiftelsens hemsida är www.stiftelsen.org.

Vid protokollet

Louise Thunell   *Håkan Stale*
Facklig sekreterare   Mötets ordförande

Justeras
Mats Gunnarsson   *Linda Jäger*

Minnesanteckningar

Riks-ARG

Kristianstad, 2012-08-28

Närvarande: Kristina Elfgren, C-ARG; Angélique Rådestad, Tumör-ARG; Marie Söderberg, Ur-ARG; Jesper Agrell, Ultra-ARG; Ragnhild Hjertberg, Hem-ARG; Gisela Wegnelius, Hem-ARG; Lars Thurn, Hem-ARG; Christina Rydberg, Vulv-ARG; Annika Strandell, Evidens-ARG; Claudia Bruss, Etik-ARG; Margita Gustafsson, Endometriosis-ARG; Katri Nieminen, Pos-ARG; Pietro Gambadauro, Fert-ARG; Alkistis Skalkidou, Endokrin-ARG; Sissel Saltvedt, MM-ARG; Britt Friberg, Fert-ARG; Harald Almström, SFOG; Jan Brynhildsen, Fert-ARG/SFOG; Pia Teleman, SFOG/UR-ARG; Matts Olovsson, ARGUS, Anna Pohjanen, övr ledam/mötets sekreterare

Rapport av Vetenskapliga nämndens aktiviteter

Den nyinrättade Vetenskapliga nämnden består av en senior lärare från varje fakultet: Torbjörn Bergström, Umeå; Kristina Gemzell-Danielsson, Stockholm; Kristina Bergh, Göteborg; Stefan Hansson, SUS, Kerstin Nilsson, Örebro samt ARGUS Matts Olovsson, UAS. Nämnden har haft ett möte och tänkbara arbetsuppgifter listas nedan.

- Engageras i samband med "larm" vilket redan fungerat i den diskussion om Cytotec som varit under våren. Det mynnade ut i att Läkarsällskapet sannolikt kommer att anordna ett möte om off-label-förskrivning 4/12, gällande off-label i allmänhet och Misoprostol i synnerhet (info från Jan Brynhildsen).
- Engageras för att stimulera vetenskapligt deltagande i samband med NFOG Congress och SFOG-veckan och motverka tendensen att veckan blir ett "regionalt möte".

- Hjälpa till att utse bästa poster och föredrag under SFOG-veckan
- Riktlinjearbete, det har inte hänt så mycket. Den pilot som pågår har väntats in (Hem-ARGs arbete), se nedan.
- Remisser, vara behjälpliga att läsa och ge kommentarer.
- Vetenskapliga nämndens eventuella framtida engagemang att stödja utformningen av det vetenskapliga programmet under kommande SFOG-veckor.

ARGUS och ekonomi

ARGUS informerar/påminner om de ekonomiska medel som finns för i huvudsak ARG-rapportarbete och arbete med SFOG riktlinjer. Beviljade anslag följer inte med till nästa år. Det finns gott om pengar kvar i kassan. Önskas anslag skickar man ett underlag till ARGUS som självständigt kan bevilja pengar. Pengar kan också sökas från Stiftelsen som dock har ganska strikta regler för ansökan. De finns på hemsidan, www.stiftelsen.org. Nu bedöms ansökningarna fortlöpande. Man måste få godkänd ansökan i förväg, det går inte att ansöka i efterskott. Totalt anslås 150 000 kr från Stiftelsen och 100 000 från ARGUS "handkassa" för 2012.

Reklam för SFOGs symposier i samband med medicinska riksstämman

I år finns det inte mindre än 8 symposier som SFOG deltar i som är av intresse för våra medlemmar. Riksstämman går av stapeln 28 – 30 november. Rekommenderas!

9. Hypotyreos, fertilitet och graviditet
Ons 14.30 - 16.00 A 3 (Bengt Hallengren)

10. Barn, kemikalier och framtidens folksjukdomar – om hormonstörande ämnen
Ons 14.30 - 16.00 K 11 (Bertil Hagström)
20. Hur övervakas effekt och säkerhet av HPV vaccination i det nationella programmet?
Ons 16.30 - 18.00 A 5 (Bengt Andrae)
36. Läkemedelsanvändning under graviditet och amning och möjliga effekter på barnet.
Tors 10.30 - 12.00 K 2 (Viveca Odland)
43. Sveket mot mödrarna – blir femte millenniemålet ett fiasko?
Tors 12.30 - 14.00 K 1 (Staffan Bergström)
44. Framtidens tumörkirurgi – för patientens bästa. En fråga om centralisering av kirurgin.
Tors 12.30 - 14.00 A 5 (Angélique Flöter-Rådestad)
51. Sexualmedicin för blivande specialister, del 1.
Tors 14.30 - 16.00 K 2 (Lotti Helström)
56. Sexualmedicin för blivande specialister, del 2
Tors 16.30 - 18.00 K 2 (Lotti Helström)
75. Framtidens reproduktion
Fre 10.30 - 12.00 K 11 (Claudia Bruss)

SFOGs nya hemsida som skall användas av alla AR-grupper

Lars Ladfors deltar inte i mötet men Matts informerar kort om att nya hemsidan är på gång. Tisdag v 36 är ARG-representanterna inbjudna på kurs hos Sajt konsulterna för att lära sig hur den

nya hemsidan fungerar. Ett av de viktigaste skälen till den nya hemsidan är just att underlätta för AR-grupperna och syftet är att alla SKA använda den. Initial support i första hand Lars Ladfors och Jeanette Swartz – som kan förmedla kontakt med Sajt konsulterna vid behov.

Hem-ARG

"Hemostasrubbingar inom Obstetrik och Gynekologi", nr 68, kom ut i våras. Välskriven och ytterst användbar!

Riktlinjearbete om "Trombosprofylax vid IVF", ett färdigt förslag finns och presenterades kort på SFOG-veckan. Riktlinjearbetet gjordes enligt GRADE-systemet. LT, GW och RH berättar kort om riktlinjerna och reflekterar över arbetet/arbetsättet. Arbetet mynnade ut i 7 rekommendationer (preliminära ännu).

Arbetet påbörjades INNAN riktlinjerna kring arbetsättet kommit, men riktlinjerna har varit visst stöd under vägen. Största svårigheten för gruppen var strukturen, förberedelser och planeringen inför arbetet. Det blir lätt omstart när alla inte kan delta på utsatt tid. Internatform fungerade bäst, över två nätter då det finns viss startsträcka. Det är viktigt med en tydlig tidsplan, att fila på frågeställningarna och att ha en "styrgrupp" i gruppen. Eftersom det tar mycket tid och resurser bör frågeställningarna verkligen motivera att vi tar fram svenska egna riktlinjer – områden där vi inte kan adoptera andras riktlinjer. Det finns riktlinjer för hur ämnen ska väljas ut i instruktionerna (MO-s kommentar). MO ber gruppen titta igenom riktlinjeinstruktionerna och komma med (skriftliga) synpunkter utifrån sin erfarenhet. Fungerar riktlinjerna, är det arbetsätt de beskriver rimligt? Gruppens kommentar spontant: Annika Strandell gav mycket god hjälp! GRADE inte helt lätt att arbeta med, de grupper som ska arbeta med detta behöver en genomgång i vad det innebär innan arbetet startar. Frågan kring hur ska man hantera det som behöver en rekommendation när det inte finns tillräckligt med evidens ställdes också – ge rekommendation utanför GRADE?

A F-Rådestad informerar om att det finns mycket skrivet från SoS och SKL, så att vi inte dubbelarbetar med våra riktlinjeinstruktioner. SBU har också mycket kompetens och kan ibland fås att initiera riktlinjearbete (mer omfattande som regel) eller möjligen tillfrågas om hjälp och stöd i riktlinjearbetet även om arbetet görs i SFOGs regi, som ska gälla en mer distinkt frågeställning.

Hur gå vidare? A Strandell lovar att kontrollera med SBU vad de kan bidra med – finns möjlighet att de stöttar med en endagsutbildning i GRADE för de grupper som går in i ett riktlinjearbete? Hem-ARG erbjuder sig att göra ännu ett riktlinjearbete nu när de är varma i kläderna. De föreslår själva Rh-profylax. Förslaget får i så fall lämnas till Vetenskapliga nämnden.

Gruppen undrar hur och när feedback på arbetet ges och av vem. Tanken från början var att presentera nya riktlinjer vid därför avsedda symposier på SFOG/veckan och Vintermötet, där diskussion är en del av programpunkten. Det föreslås att Hem-ARGs nya riktlinje läggs ut som förslag på hemsidan samt att en blänkare skrivs i Medlemsbladet, för att sedan diskuteras på Vintermötet och därefter publiceras som godkänt med tydliga utgivningsdatum mm (struktur för detta framgår i riktlinjerna).

Generellt bör det flaggas tydligt på nya hemsidan och i Medlemsbladet när det kommit nytt riktlinjeförslag. Det skall läggas ut i god tid för att åstadkomma möjlighet till diskussion. De färdiga dokumenten skall hållas levande. Vetenskapliga nämnden ansvarar för en årlig genomgång och påminner aktuell AR-grupp om att revision behövs tidigare än vart 3:e år.

P Teleman informerar om att NFOG planerar att stimulera nordiskt riktlinjearbete, fortfarande i startgroparna men i kommande och lämpligt för de områden som få forskare och kliniker håller på med.

Global-ARG

Birgitta Essen önskar diskutera möjlighet för Global-ARG att ha ett symposium med internationellt perspektiv i samband med NFOG-congress 2014.

Eftersom Birgitta inte var på mötet berördes inte frågan.

Diskussionspunkter från Ylva Vladic Stjernholm

YVS önskar diskutera

a) arbetet med riktlinjer och hur detta skall hanteras gentemot till exempel SBU, Socialstyrelsen och SKL.

b) SFOG riktlinjer om förlossningsinduktion

YVS föreslår att man ska arbeta med korta sammanfattningar av de riktlinjer som redan finns och tydligare förteckning över existerande guidelines mm. Det är också bra att lägga ut vilka områden som är nominerade för arbete och vilka arbeten som pågår. Viktigt att SFOG inser att vi har initiativet och att medlemmarna vet att de kan lämna förslag på vilka områden som behöver belysas. SBU efterlyser mer kontakt och mer initiativ från professionerna.

ARGUS informerar om att stora delar av detta kommer med nya hemsidan. Där kan man se såväl vilka riktlinjearbeten som planeras respektive påbörjats och färdiga förslag.

Fråga från J Brynhildsen – vad gäller när rekommendationerna krockar med myndigheternas direktiv? Exempel – "rekommendationer" för hantering av hormonell antikonception vid hereditet för bröstcancer, vilket krockar med vad Läkemedelsverket säger.

MO/APo: det är upp till varje vårdgivare att avgöra vilka riktlinjer som ska gälla på enheten, verksamhetschefen ansvarar för att det ska finnas tillämpliga rutiner och riktlinjer och för innehållet i de rutiner som verksamheten använder. Den som tagit fram riktlinjerna kan aldrig ställas till formellt ansvar i enskilt ärende.

Punkten om förlossningsinduktion berördes inte på mötet.

FARG

Informerar om att man planerar riktlinjearbete om Misoprostol-användning vid inducerad abort.

Endokrin-ARG

Repr meddelar att man sett behovet av och därför gärna vill göra ett riktlinjearbete kring "Diagnos och handläggning av tyreoidesjukdomar under graviditet och postpartum". En stor patientgrupp och ett vanligt problem. Handläggningen skiljer sig idag mycket mellan landets kliniker. ARGUS vill i så fall att man avgränsar frågeställningen och bollar in den mot vetenskapliga nämnden ganska fort. Skall infertilitet inkluderas? Rekommenderar dialog med FERT-ARG. Vikten av ett tvärgruppsarbete poängteras, där det är särskilt viktigt att bjuda in MÖL-gruppen och endokrinolog.

TON-ARG

Manus till ny ARG-rapport "Sexuell och reproduktiv hälsa hos ungdomar" ligger hos ARGUS för korrekturläsning.

Perinatal-ARG

ARG-rapport "Preeklampsi" på gång, ett utdrag presenterades på SFOG-veckan.

ARGUS påpekar att deras rekommendationer inte bör kallas riktlinjer (uttrycket användes under symposiet) eftersom vi bör reservera begreppet för SFOG riktlinjer. Rekommendationerna i ARG-rapporten kan däremot ligga till grund för kommande riktlinjearbete och för lokala PM.

Torbjörn Bäckström önskar hjälp från AR-grupperna med programpunkter under SFOG-veckan 2013 i Sundsvall

Torbjörn Bäckström och Marju Dahmoun önskar förslag på föreläsare, symposier och programpunkter till mötet i Sundsvall. Vid förslag på ämnen för symposier önskas helst titel på symposiet, namngivna föreläsare (3 per symposium) och titel på deras föredrag. Ekonomisk ersättning ges som regel inte, samma förutsättningar som tidigare gäller.

Förslag skickas per mail till torbjorn.backstrom@obgyn.umu.se helst före september månads utgång.

UR-ARG

ARG-rapport om prolaps skrevs för ganska många år sedan. Man planerar revision, en nyskriven ARG-rapport om prolaps och inkontinens. Det finns två färskare riktlinjer, en NMI och en från läkemedelsverket med riktlinjer kring trängningsinkontinens från vilket man hämtar en hel del men belyser också det som inte tas upp i de två arbetena.

POS-ARG

Uppdaterar sexologi-ARG-rapporten.

MIG-ARG

ARGUS har inte hört något från MIG-ARG inför dagens möte. Oklart hur det blir med det föreslagna riktlinjearbetet om "Preferred method of entrance" vid laparoskopi.

Mötet avslutades.

Vid pennan: *A Pohjanen*

ARGUS, Matts Olovsson intervjuas av TV4.

Redogörelser från Arbets- och Referensgrupperna (ARG) 2011-2012

PERINATAL-ARG (Perinatologi)

Ordförande: Karin Pettersson

Sekreterare: Marie Blomberg

Perinatal-ARG har haft två möten under perioden, i oktober 2011 samt i april 2012. Cirka 30 medlemmar deltog vid varje möte.

Höstmötet i perinatologi 2011 var välbesökt med många fria föredrag, symposium om hjärtsjukdom hos mor och barn samt föreläsningar om ECMO och navelsträngsstamceller. Professor Karel Maršál höll en mycket uppskattad högtidsföreläsning. HKH Prins Carl Philip delade ut projektbidrag ur Lilla barnets fond.

På Vårmetet i perinatologi i Stockholm (arrangör Södersjukhuset) 2012 behandlade föreläsningarna och programpunkterna bland annat ämnen som; hur graviditetstid påverkar framtida hälsa, mödra- och barnhälsa i ett globalt perspektiv, säkrare förlossningar och etiska dilemman ur vår vardag.

ARG-rapporten Preeklampsi ska presenteras senare under hösten 2012

Ett urval av frågor som diskuterats på perinatal-ARG under perioden;

- Misoprostol för förlossningsinduktion
- Projekt säker förlossningsvård- fortsättning
- Minskade fosterrörelser, behov av nationella riktlinjer?
- Nationella obstetriska kvalitetsvariabler
- Definition av spontan förlossningsstart

MIG-ARG (Minimalinvasiv gynekologi)

Ordförande: P-G Larsson

Sekreterare: Charlotta Ericson

Årsredovisning. Vi har fått uppdrag från ARGUS att skriva eller i alla fall försöka skriva några riktlinjer för laparoskopisk "entry" teknik. Vi har delat upp arbetet så att vi har gått igenom litteraturen och ska nu träffas för att skriva ihop oss. Vi har haft ett antal träffar och kommer att fortsätta med detta arbete under hösten och våren. Målsättningen är att vi skall hinna bli klara till nästa SFOG-vecka. Vilket inte ser ut att bli så lätt som vi trodde. Evidensen är bristfällig.

FARG (Familjeplanering)

Ordförande: Jan Brynhildsen

Sekreterare: Kristina Gemzell Danielsson
Under det gångna året har FARG haft två möten med dryga 30 deltagare.

Under året har tre SFOG-kurser hållits i FARGs regi, två antikontceptionskurser och en abortkurs. Samma verksamhet planeras för nästkommande år. Glädjande nog har antalet ST-läkare som söker kurserna mångdubblats.

Under våren 2012 fördes i media en periodvis intensiv kampanj och debatt i syfte att ifrågasätta användandet av misoprostol (Cytotec) inom obstetrik och gynekologi. Tillsammans med SFOGs styrelse har FARG snabbt agerat i frågan och information har spritts. Som en följd av detta kommer också SFOG-guidelinens avseende användning av misoprostol vid medicinsk abort och missfallsbehandling att tas fram. Arbetet har inletts.

Ytterligare ett antal handläggningsprogram för olika tillstånd utarbetas.

Dessa är mer att se som kliniskt stöd än som regelrätta SFOG-guidelines

Under hösten 2011 och vintern 2012 förekom nya larmrapporter om p-piller/ Nuvaring och trombosrisk. Onyanserade inslag följde i media. FARG har likaså här snabbt agerat med informationsmaterial och debattinlägg

Även under detta år har frågan om ungdomssubventionens form, storlek och berättigande varit på tapeten. Företrädare för FARG har tillsammans med företrädare för SFOG och andra AR-grupper flitigt deltagit i debatten, bland annat med inlägg på SvD brännpunkt och i Almedalen. Glädjande nog verkar nu SKL ta tag i frågan.

Läkemedelsverkets rekommendationer för antikontception (2005) vållar fortfarande diskussion och osäkerhet och tenderar att i vissa avseenden bli allt mer daterad. Sedan dessa rek publicerades har nya preparat introducerats och nya data framkommit. Förhoppningsvis kommer en revision till stånd under nästkommande arbetsår. Detta kan sedan ligga till grund för en ARG-rapport i ämnet.

Ett arbete med att ta fram ett webbaserat, kommersiellt obundet, utbildningsmaterial för ST-läkare har påbörjats. Syftet är att med ett antal fall belysa olika problemställningar och stimulera till att identifiera inlärningsbehov.

Den segdragna rättsliga frågan om upphandling av spiraler har i Göteborg slutligen inneburit att upphandlingen gjorts om och den rekommenderade spiralen upphandlats. Tvisterna fortsätter dock i andra landsting och sista ordet är fortfarande inte sagt.

TON-ARG (Tonårsgynekologi)

Ordförande: *Lena Marions*

Sekreterare: *Anna Palm*

TON-ARG har c:a 50 medlemmar med olika yrkesinriktningar såsom gynekologer, dermato venereologer, barnläkare, barnmorskor, kuratorer och psykologer. Gruppen har haft två möten i Stockholm under perioden, ett möte i oktober 2011 samt ett i mars 2012.

Som tidigare verksamhetsår har TON-ARG arbetat intensivt med frågan om den ojämlika preventivmedelssubventionen. Då flera läkemedelsföretag valt att lämna högkostnadsskyddet har resultatet blivit att färre preparat omfattas av ungdomssubventionen. Gruppen beslutade därför under våren 2012 att sammankalla till en hearing i höst med ansvariga inom SKL, TLV samt politiker och andra beslutsfattare.

Tillsammans med FARG och Barnmorskeförbundet har TONARG även debatterat frågan om preventivmedelssubvention i olika mediekanalet.

World Contraception Day (WCD) genomfördes för femte året i rad. I Stockholm hölls eventet denna gång på Cirkus i Stockholm. Såväl FARGs som TON-ARGs ordförande deltog där. Även på många andra platser i landet genomfördes många aktiviteter med fokus på ungdomar och reproduktiv hälsa. Den 26 september 2012 är det dags för nästa WCD.

TON-ARGs nya rapport är nu färdigskriven och endast redaktionellt arbete återstår.

UR-ARG (Urogynekologi och vaginal kirurgi)

Ordförande: *Marie Westergren Söderberg*

Sekreterare: *Johan Skoglund*

UR-ARG har haft 4 möten. ARG-rapporten om inkontinens från 1998 har gruppen beslutat dra in. Eftersom diskussioner uppstått kring behovet av en moderniserad rapport tillskrevs ARGUS för rådgivning. Eftersom ämnet nyligen belysts i 2 andra rapporter föreslog han författande av SFOG-riktlinjer inom

lämpligt välvgränsat mindre område som alternativ. Detta till trots enades gruppen slutligen om att ändå sammanställa evidensläget för utredning och behandling av inkontinens i form av en kortfattad ARG-rapport. Delgrupper har bildats och genomgång av deras arbete planeras i internt i Stockholm november 2012.

Medlemmar i UR-ARG är ansvariga för prolaps- och inkontinensgrenarna i Gynop/ GKR-registren. En grupp från UR-ARG har bildats för att ta fram samstämmig och så långt det går evidensbaserad patientinformation i samband med operation av prolaps. Man efterlyser också forskningsintresserade som kan använda registerinformationen. En grupp under ledning av Eva Uustal i Linköping har bildats med mål att registrera sfinkterskador i samband med förlossning som en ny sträng i Gynop. Ett uppstartsmöte hölls i februari 2012.

Svår trängningsinkontinens är ett tillstånd förenat med mycket lidande och behandlingsalternativen är otillfredsställande. UR-ARG har därför intresserat sig för Botoxbehandling. Indikationen är idag neurogen blåsububning, men kommer sannolikt att utvidgas till svår ÖAB. Därmed finns möjlighet att behandlingen kommer spridas från urologer till urogynekologer. Enligt urologer som UR-ARG intervjuat är resultaten goda för c:a 2/3 av patienterna. Många av våra patienter med lindrigare ÖAB kan ha hjälp av moderna antikolinerga. UR-ARG reagerade därför negativt när dessa preparat togs upp på PROs "Okloka lista" som olämpliga läkemedel för äldre.

Användande av prolennät eller "mesh" inom prolapskirurgin har utvärderats i en nordisk multicenter RCT som belysts i 2 aktuella avhandlingar. Komplikationsfrekvensen är större än vid "klassiska" metoder, vilket också uppmärksammats av amerikanska FDA som förstärkt sin varning fr.o.m. jan 2012. Man betonar vikten av att endast erfarna operatörer ska utföra ingreppen. UR-ARG instämmer i att erfarenhet krävs, också vad gäller den preoperativa bedömningen. UR-ARG har bl.a. därför samlat mailväxling inom

gruppen på hemsidan under rubriken handlingsforum, där komplicerade fall diskuteras.

C-ARG (Cervixcancerprevention)

Ordförande: *Bengt Andrae*

Sekreterare: *Kristina Elfgren*

C-ARG och dess medlemmar har under året arbetat med frågor som rör organisation och genomförande av cervixcancerpreventionen utifrån den svenska bearbetningen av European Guidelines som gavs ut våren 2010 i form av ARG rapport nr 63 och som ligger till grund för vårdprogramarbetet i de olika landstingen. På det nationella planet är sex stycken Regionala Cancer Centra (RCC) bildade på regeringsinitiativ i samarbete med SKL. Dessa motsvarar de sex sjukvårdsregionerna. Prioriterade området är cervixcancerprevention och bröstcancerscreening. I RCCs arbetsgrupp "Nationella arbetsgruppen för cervixcancerprevention" är Björn Strander ordförande och C-ARGs medlemmar Bengt Andrae, Kristina Elfgren och Lena Silfverdal representanter för sina respektive regioner. Arbetsgruppen skall klarlägga lokala strukturer och få till en nationell samordning av cervixcancerpreventionen innefattande både screening och vaccination. Arbetet har varit intensivt under våren och har bland annat resulterat i skapandet av ett gemensamt Nationellt Kvalitetsregister för Cervixcancerprevention (NKCx) utifrån Cytburken och det befintliga Nationella kvalitetsregistret. Detta är en milstolpe eftersom vi nu kan kombinera det tidigare Nationella registrets goda täckning och forskningsaktivitet med processtäckningen, finmaskigheten och frekventa uppdateringar i data från tidigare Cytburken. Till stöd för arbetet finns nu Equalis expertgrupp inom SKL som arbetar med kvalitetsmått inom cervixcancerpreventionen och leds av Björn Strander och som medlemmar i gruppen finns bl.a. Bengt Andrae och Pia Collberg.

Medlemmar i C-ARG har deltagit som experter i SKLs expertgrupp för upphandling av HPV vaccin då första

upphandlingen överklagades och ny upphandling genomfördes under hösten 2011. Denna gång upphandlades Gardasil och HPV-vaccinationen av skolflickor födda 1999 eller senare enligt socialstyrelsens direktiv har under våren 2012 kommit igång runt om i landet. Dessutom erbjuder landstingen gratis catch-up vaccination av flickor födda 1993 eller senare. På många håll är C-ARGs medlemmar lokala experter och informatörer avseende HPV-vaccination. Ett positionsdokument avseende HPV vaccination har formulerats om.

Under våren 2012 hölls i februari en SK kurs på Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge och dessutom efterutbildningskurs i juni 2012 på Danderyds Sjukhus om utredning och behandling av dysplasi i cervix.

Flera medlemmar har publicerat intressanta artiklar under året. Stor medieuppmärksamhet i Sverige och utomlands fick en artikel i BMJ där man med ny epidemiologisk metodik och utifrån nationella kvalitetsregisterdata för första gången visat att deltagande i cervixscreening inte bara minskar risken för cervixcancer utan även medför avsevärt ökad chans till bot i det mindre antal fall cancer ändå inträffar bland deltagare.

Flera medlemmar har deltagit aktivt på den internationella HPV konferensen i Berlin i september 2011 och Eurogin i Prag 2012.

POS-ARG (Psykosocial obstetrik och gynekologi samt sexologi)

Ordförande: Katri Nieminen

Sekreterare: Maria Engman

Arbetsgruppen för psykosocial obstetrik och gynekologi samt sexologi (POS-ARG) har haft ett vår- och ett höstmöte 2011. Gruppen har 51 medlemmar, på möten har det deltagit 9-10 medlemmar. Vid vårmötet 2011-04-07 föreläste Anke Zbikowski, gynekolog på Länssjukhuset Ryhov i Jönköping om "Kränkningar i vården". Dagen efter vårmötet deltog flera av gruppens medlemmar i SFPOGs seminarium om "Makten i vården".

Den 17 november 2011 anordnade

POS-ARG tillsammans med Etik-ARG ett symposium

"Glädjen att vara gynekolog- att leva inte bara överleva" en dag om vikten av bra arbetsmiljö och olika verktyg i patientmötet. Seminariet lockade 25 deltagare och var mycket uppskattat. Seminariet blev möjligt tack vare ett ekonomiskt bidrag från Stiftelsen. Seminariet var en del i förberedelsearbetet av en kommande SFOG-kurs om kommunikationsverktyg i patientmötet. Kursen "Kognitiv beteendeterapi och Motiverande samtalsmetodik för gynekologer" ägde rum den 17-19 september 2012. På kvällen efter symposiet fortsatte POS-ARGs medlemmar förberedelsearbetet under en gemensam middag hemma hos Susanne Lindgren. Dagen efter symposiet, den 18 november, hade vi höstmöte och diskuterade vidare bland annat hur vi skulle gå vidare efter symposiet.

Den 19-21 september arrangerade POS-ARG kursen "Hjärna - hjärta - kön". Kursen var mycket uppskattad. Kursen hade 26 deltagare varav 2/3 var ST-läkare och 1/3 specialister. Katri Nieminen, Lotti Helström, Elsa-Lena Ryding och Anamaria Whitmer-Jacobsson utgjorde kursledningen och Cornelia Liebau var kursamanuens.

Gruppen har under året planerat en ny efterutbildningskurs i psykosocial obstetrik och gynekologi "Hjärna-Hjärta-Kön" som kommer att äga rum 2013.

Arbete pågår med omarbetning av den tidigare ARG-rapporten i Sexologi.

Gruppen har under året nominerat Elsa-Lena Ryding till Bernt Kjesslerpriset.

FERT-ARG (Ofrivillig barnlöshet)

Ordförande: Britt Friberg

Sekreterare: Pietro Gambadauro

Ordinarie möten 2011-04-01 och 2011-09-15 på SFOG-kansliet i Stockholm.

Under 2011 avslutades det mångåriga arbetet med utbildningsprogram för subspecialisering inom reproduktionsmedicin. Det är tack vare många arbets-

Elsa-Lena Ryding, Berndt Kjesslerpristagare 2012

insats som utbildningsprogrammet kunnat färdigställas. Information kring utbildningen, anmälan om utbildningsstart och examen har sänts till verksamhetschefer vid Kvinnokliniker och reproduktionsmedicinska enheter. Länkar finns via SFOG/Fert-ARGs hemsida.

En omfattande fråga som återkommit vid mötena är Fert-ARGs syn på olika "vägar" till alternativa möjligheter för familjebildning. Följande är några av frågorna som diskuterats.

Surrogatmödraskap/värdmödraskap. Fert-ARG var representerat i gemensamt möte tillsammans med Etik-ARG. Frågan kommer att diskuteras ytterligare.

Social freezing. Diskussion som kommer att fortsätta vid kommande möten.

PGD har diskuterats efter förfrågan från SFOG. Fert-ARG anser att PGD och utredningar sammanhängande med PGD bör jämföras med fosterdiagnostik.

Gisela Wegnelius och Ragnhild Hjertberg från Hem-ARG har informerat

om tromboser och trombosprofylax vid IVF. Det är möjligt att man underskattat problemet vid IVF. Mer information ingår i den rapport som Hem-ARG publicerat.

Periodvis har det varit brist på fertilitetsläkemedel. Genom ordförande har läkemedelsindustrin kontaktats för att uttrycka oron över brist på vissa produkter och önska största möjliga insats för att ge aktuell information och försöka ge alternativ för patienterna.

Samarbetet mellan Fert-ARG, IVF-läkargruppen och det 2010 bildade SSRM, Svenska sällskapet för reproduktionsmedicin, har tidigare diskuterats och välkomnas.

Pietro Gambadauro, representant för SFOG i IFFS (International Federation of Fertility Societies), har delagit vid IFFS-möte under ESHRE i Stockholm och har rapporterat från IFFS.

ENDOKRIN-ARG (Endokrinologi)

*Ordförande: Angelica Lindén-Hirschberg
Sekreterare: Eva Innala*

Möten och verksamhet:

Under det gångna verksamhetsåret har Endokrin-ARG börjat fokusera på ett nytt intresseområde nämligen thyreoideasjukdom under graviditet. Nya internationella riktlinjer har kommit och det finns behov att samordna de olika nationella PM som finns.

Endokrin-ARG hade ett möte i november 2011 på Svenska Läkaresällskapet i Stockholm med ca 15 deltagare som diskuterade framtida verksamhet. Thyreoideasjukdom under graviditet framkom som ett angeläget område.

Den 25 maj i år ordnade Endokrin-ARG ett halvdagsseminarium på Karolinska om menstruationsrelaterade tillstånd som var förannonserat i Medlemsbladet och öppet för alla intresserade kolleger. Inbjudna föreläsare var professor Anne MacGregor, City of London Migraine Clinic som talade om "Menstrual migraine" samt professor Torbjörn Bäckström, Kvinnokliniken, Umeå Universitetssjukhus som talade om "Premenstrual dysphoria and other men-

strual cycle-linked disorders". Mötet var mycket uppskattat av de ca 50 åhörarna som deltog aktivt i diskussionerna.

Ny ordförande är Alkistis Skalkidou, Uppsala

Planerad verksamhet: hypotyreoos och graviditet

TUMÖR-ARG (Gynekologisk tumörkirurgi med cancervård)

*Ordförande: Angelique Flöter Rådestad
Sekreterare: René Bangshøj*

Ytterligare ett år har förflutit med två möten och spännande diskussioner i vår arbetsgrupp. Inom cancersjukvården pågår för närvarande ett intensivt arbete avseende nationella riktlinjer, strukturer och organisation där flera av Tumör-ARGs medlemmar är delaktiga. Nationella vårdprogram för endometrie-cancer och äggstockscancer är färdigställda. Vårdprogrammet för äggstockscancer har via remiss i linjeorganisation och profession erhållit klartecken från regionala cancercentra (RCC) för publikation. Regional anpassning och implementering av nationella vårdprogram pågår. Hösten 2012 planeras nationellt vårdprogram för cervixcancer.

Ovarialcancer har tillsammans med tre andra cancerformer valts ut av SKL och RCC som nationellt cancerstrategiprojekt och en plan kommer att arbetas fram under hösten 2012. Diskussioner kring nationell cancerstrategi pågick under Almedalsveckan. Tumör-ARG/SFOG kommer dessutom hålla ett symposium under riksstämman 29 nov med ett bredare perspektiv avseende centralisering av tumörkirurgin i Sverige.

Under Tumör-ARGs höstmöte fick deltagarna en utförlig presentation av Nationellt Vårdprogram för endometrie-cancer av Janusz Marcickiewicz. Implementering och konsekvenser regionalt diskuterades. Dessutom gavs föreläsningar och uppdatering om bilddiagnostik vid endometrie-cancer, både DT, MRI och ultraljud. En arbetsgrupp har under året bildats för att ta fram nationella riktlinjer och register för trofoblasterjukdomar. Sammanställande för arbetsgruppen är

Thomas Högberg och Ulrika Joneborg.

Under vårmötet i Örebro gavs en lysande föreläsning om ärftlig ovarial- och endometrie-cancer av Susanne Malander, gynekolog från Lund. Det diskuterades och formulerades ett remissvar till arbetsgruppen för cancertgenetiska mottagningar avseende nytt vårdprogram vid ärftlig coloncancer där bland annat Lynch syndrom inkluderas. Vid vårmötet hade vi även en genomgång och diskussion av våra kvalitetsregister och samkörning med överföring av data från GYNOP respektive GKR till INCA. Fortfarande tar arbetet med överföring av data mycket tid av INCA support och inte minst arbetstid för kollegorna där många fortfarande arbetar i två register för att registrera cancerdata, uppföljning och operationskvalitet. Förhoppningsvis har vi i framtiden enbart ett register att förhålla oss till. Vägen dit tycks ha många hinder...

En internationell multicenterstudie Desktop III har startat. Den utvärderar kirurgins roll vid recidiv av ovarialcancer. En fråga som hittills är obesvarad. Patienterna randomiseras till operation+cystostatika eller enbart cytostatika. Mycket glädjande är Sverige med i denna studie och det randomisering av patienter har påbörjats.

Under året har subspecialistutbildningen i tumörkirurgi med cancervård reviderats. Examinationsförfarande kommer att starta 1 jan 2013 med krav på fördjupningsarbete med syfte att utbildningen skall uppnå Europeisk standard så att utbildningscentra kan söka ackreditering.

Nästa Tumör-ARG möte planeras 5 oktober i Stockholm. Elisabeth Åvall Lundqvist kommer då att presentera nationella vårdprogrammet för äggstockscancer. På agendan är även presentation avseende regional implementering av nationellt vårdprogram för endometrie-cancer. Vi välkomnar extra alla våra blivande subspecialister i gynekologisk tumörkirurgi till ett mycket intressant höst-möte i Tumör-ARG.

ULTRA-ARG (Ultraljudsdiagnostik)

Ordförande: Peter Lindgren
Sekreterare: Jesper Agrell

Under det gångna året har vi haft tre ordinarie möten som bevistades av 20 – 25 deltagare. Numera inbjuds också representant för RUD (ultraljudsbarnmorskornas organisation) till våra möten eftersom vi uppmanar till samarbete, särskilt i utbildningsfrågorna. RUD-representanten saknar rösträtt på våra möten. Mötena utgör även en möjlighet att diskutera forskningsarbete samt delge varandra intressanta fall inklusive ultraljudsbilder, rapporter från kongresser, miniföreläsningar om aktuella ämnen med mera.

Under året har arbetet med uppdaterade rekommendationer för fetometri färdigställts och publicerats i medlemsbladet. Ultra-ARG har kontaktat leverantören av det i Sverige vanligaste beräkningsprogrammet, Obstetrix, och under 2012 kommer nödvändiga uppdateringar av beräkningsformler att ske.

Inom Ultra-ARG har även arbetsutskottet för så kallade ”mjuka ultraljudsmarkörer” (soft markers) haft ett flertal möten i syfte att slutligen ge vetenskapligt stöd till praxis i Sverige, som hittills varit mycket varierande, med etisk belysning i samarbete med Etik-ARG. Sammanställningen beräknas klar under hösten 2012.

Arbetsutskottet för ultraljudsutbildning inom Ultra-ARG består av representanter från de universitetskliniker som erbjuder ultraljudskurser. Det finns ett väl utarbetat utbildningskoncept inom såväl gynekologiskt som obstetriskt ultraljud, vilket tidigare beskrivits i Medlemsbladet. Ultra-ARGs strävan är att alla ST-läkare ska genomgå basal kurs i ultraljudsdiagnostik samt att verksamhetscheferna i landet skickar erforderligt antal läkare till handledarkursen inom ultraljud. En viktig del av utbildningarna är examinationen, vilket är en i högsta grad levande fråga inom Ultra-ARG. En lista på hittills examinerade på olika kurser finns på Ultra-ARGs hemsida, där det

också finns information om kurserna och utbildningskonceptet.

Det finns redaktionsgrupper för uppdatering av ARG-rapporterna inom såväl gynekologisk som obstetrisk ultraljudsdiagnostik. Den obstetriska ARG-rapporten beräknas kunna publiceras under hösten 2012 och den gynekologiska under sommaren 2013.

Inom fosterdiagnostik via maternellt blod (NIPD) går teknikutvecklingen snabbt framåt, varför Ultra-ARG har inbjudits till möte med Etik-ARG i frågan under september 2012.

HEM-ARG (Hemostasrubbingar)

Ordförande: Lars Thurn
Sekreterare: Gisela Wegnelius

AR-gruppen har cirka 20 aktiva medlemmar med representanter från kliniker i olika delar av landet. Vi har haft 4 möten under 2011 och i maj månad ett 3 dagars internat på Tjärö i Blekinge.

Redaktionsgruppen och respektive författare slutredigerade vår nya ARG-rapport som kunde distribueras till medlemmarna i maj 2012. Den innehåller flera nyskrivna kapitel; Antifosfolipid-syndrom, stor postpartumblödning, handläggning av blödningssjukdomar under graviditet och förlossning, koagulation och inflammation vid upprepade missfall samt obstetrisk epidural/spinalanestesi vid antikoagulantibehandling och hemostasrubbing. Alla övriga kapitel är uppdaterade. Innehållsregistret har förtydligats och är mer omfattande för att underlätta användningen i den kliniska vardagen.

I september arrangerade Hem-ARG en efterutbildningskurs, ”Hemostasrubbingar inom obstetrik och gynekologi” på Marstrand. Kursen har tidigare anordnats vartannat år. Kursen fick goda vitsord i utvärderingen och vi planerar att anordna en ny kurs hösten 2013.

Hem-ARG fick 2010 i uppdrag av SFOG att utarbeta evidensbaserade nationella riktlinjer för trombosprofylax vid IVF-behandling. En systematisk litteraturgenomgång skulle göras enligt GRADE-systemet och arbetsmetoden

ska beskrivas. Vi har haft en aktiv medarbetare från FERT-ARG i gruppen och samarbetat med Evidens-ARG. Vi använde hela internatet våren 2011 och även några av våra möten till systematisk litteraturgenomgång. Uppdraget har varit mer tidskrävande än vad vi initialt trodde och vi redovisade en preliminär riktlinje vid årsmötet i Kristianstad i augusti 2012.

Vi har också förberett ett diskussionsforum som kan nås via SFOGs hemsida/Hem-ARG/projekt. En fråga eller fallbeskrivning skickas till webmaster som mailar ut den till Hem-ARGs medlemmar för öppen diskussion.

VULV-ARG (Vulva)

Ordförande: Nina Bohm-Starke
Sekreterare: Christina Rydberg

VULV-ARG har ca 50 medlemmar där det utöver gynekologer ingår dermatologer och ett par barnmorskor och sexologer.

Hösten 2011 bevakade medlemmar från VULV-ARG internationella vulva-konferensen ISSVD i Paris. Våren 2012 arrangerades åter en fulltecknad SFOG-kurs om vulvasjukdomar.

I övrigt har möten och internat handlat om revidering av ARG-rapporten Vulvasjukdomar från 2003. Arbetet är nu i slutfasen men varje fas har tagit längre tid än beräknat på grund av tidsbrist då arbetet till stor del får ske på fritiden.

På höstens ARG-möte den 16 november planeras kliniskt tema och som vanligt diskussioner kring svåra fall och referat från aktuella möten och forskningsrapporter.

Alla intresserade är välkomna att delta i VULV-ARG! Mer info finns på vår hemsida!

ENDOMETRIOS-ARG (Endometriosis)

Ordförande: Margita Gustafsson
Sekreterare: Greta Edlestam

September 2011 var en hektisk månad. Efter mötet under SFOG-veckan i Karlstad var det Världskongress i Montpellier i Frankrike. Förutom föreläsningar och socialt nätverksskapande höll den Skandinaviska Endometriosisgruppen möte.

Riktlinjerna för det skandinaviska samarbetet diskuterades och ny ordförande valdes efter Mette Moen. Matts Olovsson, som knappast behöver någon presentation, fick äran. Under NFOG kongressen i Bergen i juni 2012 pläderade den nye ordföranden för en skandinavisk kurs om endometrios med föreläsningar på engelska. Att det finns ett behov är det ingen tvekan om och förhoppningen är att en sådan ska hållas 2013!

Efter några dagars eftertanke följde SFOG-kursen "Endometrios- fördjupningskurs". Kursen var fulltecknad och trots att vi planerar in tid för diskussioner och fallbeskrivningar tycks det aldrig räcka till. Det är fantastiskt med alla kollegor som delger erfarenheter från sina kliniker. En sak är säker - endometrios är en sjukdom som är svår att få grepp om.

Arbetet med att uppdatera ARG-rapporten har prioriterats detta arbetsår, bland annat under internatet i Köpenhamn, 10 -12 november 2011. Flera kapitel är nu klara och vi ser fram mot vår nya hemsida där vi så snart som möjligt ska delge alla intresserade kanske inte direkt rykande färskt kapitel men en del nyheter. Johan Holmberg, vår blivande webbredaktör, kommer att ansvara för hemsidan och under september månad har han fått utbildning på SFOGs hemsida version 3.0.

Samarbetet med Patientföreningen har även detta år varit gott. De av dem anordnade föreläsningarna för patienter och anhöriga bland annat i Uppsala, Umeå och Malmö har varit välbesökta. Ordförande i Göteborgs delförening har bidragit med kloka synpunkter vid de möten som hölls för att skriva de dokument som presenterades för politikerna angående ett endometrioscentrum i VG-regionen i oktober föregående år. De deltog även vid offentliggörandet av resultaten från patientenkäten om de samhällsekonomiska implikationerna vid endometrios.

Sammanlagt har fyra möten gått av stapeln efter internatet. Nya medlemmar har deltagit vid flera möten och alla är välkomna när de vill och kan. Aktuella

frågor och diskussioner under året har bland annat varit så kallad "social freezing" av oocyter vid endometrios, resultatet av patientenkäten från "Cost of illness-studien" som flera av oss deltagit i, positiva och negativa erfarenheter av behandling med Dienogest, de olika endometrioscentra som antligen börjat spira (på MAS i Skåne och på Huddinge sjukhus), politikernas förhållande av ett centra i Västra Götaland, nya artiklar och studier och självklart hur vi bäst ska fortsätta sprida kunskapen om endometrios.

Sist men inte minst diskuterar vi patientfall och alla som vill, oavsett om ni är medlemmar eller inte, är välkomna om det finns behov av gruppens samlade kunskap.

EVIDENS-ARG (Evidensbaserad medicin)

Ordförande: Kerstin Nilsson
Sekreterare: Annika Strandell

Antal medlemmar: ca 25

Evidens-ARGs uppdrag är att främja evidensbaserad medicin inom SFOG och att utgöra ett stöd för övriga ARG-grupper. Verksamheten har under flera år varit begränsad på grund av få aktiva medlemmar.

SFOG-riktlinjer

Under år 2011 slutfördes Evidens-ARGs del i arbetet med att utforma ett förslag för SFOG-riktlinjer. Förslaget presenterades på Riks-ARG respektive verksamhetsmötet under SFOG-veckan i Karlstad och beslut togs i linje med förslaget.

EBM-kurs

Fortbildningskursen "Evidensbaserad obstetrik och gynekologi" som arrangerats sedan 2001 (med undantag av år 2007 då kursen gavs som en fördjupningskurs) gjorde under år 2011 ett uppehåll men arrangeras ånyo under år 2012, i samarbete med Kvinnokliniken Södersjukhuset.

Stöd till AR-grupper.

Evidens-ARG utgör en resurs för övriga AR-grupper och kan erbjuda visst stöd till grupper som arbetar med rapporter. Under år 2011 har Annika Strandell deltagit i starten av Hem-ARGs pilotarbete med SFOG-riktlinje.

Evidens-ARGs framtid:

Hur länge det finns behov av att ha en särskild AR-grupp för evidensbaserad obstetrik och gynekologi får diskuteras fortlöpande. Att ytterligare utveckla verksamheten har för närvarande bedömts som svårt då aktiva medlemmar utgör en liten grupp.

ETIK-ARG

Ordförande: Claudia Bruss

Sekreterare: Lotti Helström

Etik-ARG består av en lite skara aktiva medlemmar och ett 20-tal personer som står på vår maillista.

Efter förfrågan från Endometrios-ARG diskuterade vi om det är etiskt försvarbart att erbjuda patienter med svår endometrios oocytfrysning alternativt infrysning av ovarialvävnad. Denna diskussion resulterade i ett symposium i frågan under SFOG-veckan i Karlstad där Lotti Helström medverkade.

I ett gemensamt arrangemang med POS-ARG ordnade vi symposiet "Glädjen att vara gynekolog". Ett referat från detta symposium finns att läsa i Medlemsblad 1, 2012.

En stor del av vårt arbete under hösten och våren lades på diskussionen om surrogatmoderskap, vilka medicinska och framförallt etiska dilemman kan man förvänta sig. Kan det vara försvarbart under vissa omständigheter att acceptera surrogatmoderskap? Till denna diskussion bjöd vi in till två TVÄR-ARG-möten där frågorna diskuterades livligt. En sammanfattning av vår diskussion skickades till SFOG-styrelsen och publicerades i medlemsblad 3, 2012.

MM-ARG (Mödra-Mortalitet)

Ordförande Ajlana Mulic-Lutvica

Sekreterare: Sissel Saltvedt

Gruppen har ungefär 15 aktiva medlemmar

Arbetsgruppen för mödradödlighet har funnits sedan 2008. I gruppen finns representanter för obstetrik, ST-läkare i gynekologi och obstetrik, barnmorskor, obstetrisk anestesilog och gynekolog med specialkunskap om epidemiologi. Övriga specialiteter (intermedicinare, kardiolog, rättsmedicinsk patolog mm)

konsulteras vid behov. Syftet med gruppens arbete är att årsvis analysera kända fall av mödradödlighet i landet, för att identifiera kunskapsluckor, systemfel och kunna uppmärksamma på trender i utvecklingen. Genom återkoppling till professionen i olika forum såsom SFOG-veckan, Medlemsbladet, Jordmodern, SFAI vill gruppen sprida kunskap och förhoppningsvis minska risken för framtida fall.

Fallen samlas in genom frivillig rapportering via alla kvinnoklinikers verksamhetschefer. Verksamhetscheferna påminns vid verksamhetschefsmöten och i brev om att skicka in fallen till SFOGs kansli. Arbetsgruppen dokumenterar, analyserar och klassificerar fallen på ett systematiskt sätt och i enlighet med hur det görs bland annat i England (CEMACE), som är föregångare på området. Vi är medvetna om att vi inte har fått alla mödradödsfall inskickade under de senaste 5 åren men vi hoppas på att inrapporteringen blir mer fullständig med åren när alla kollegor och barnmorskor får kännedom om vårt arbete.

I november 2011 deltog MM-ARG i ett möte i Köpenhamn tillsammans med representanter för mödradödlighetsgrupper från alla de andra nordiska länderna och en nordisk arbetsgrupp för mödradödlighet bildades. Svenska MM-ARG fick i uppdrag att utveckla ett gemensamt nordiskt protokoll för bedömning av fallen på ett likformigt och strukturerat sätt.

Under våren 2012 godkändes protokollet av delegaterna från samtliga nordiska länder.

I maj 2012 hade gruppen, med stöd av pengar från SFOG, ett internatmöte med elva deltagare. Det var ett effektivt sätt att arbeta med de 5 inkomna fallen och att gå igenom arbetssätt, protokoll och förberedelser inför NFOG Congress i Bergen. Förra årets fall har presenterats och diskuterats under SFOG-veckan i Kristianstad.

I juni 2012 deltog MM-ARG i ett NFOG-möte där gemensamma data presenterades beträffande mödradödlighet

under perioden 2005-2009 i de Nordiska länderna. Föredraget fick pris som bästa obstetriska föredrag.

GLOBAL-ARG

Ordförande: Birgitta Essén

Sekreterare: Sigmar Strömberg Norvad

Global-ARG har under verksamhetsåret 2011-2012 haft tre ordinarie möten, ett i samband med SFOG-veckan i Karlstad 2011, ett vid läkarstämman 2011 i Stockholm samt ett möte i Stockholm i april 2012. Flera medlemmar har arbetat internationellt och berättat om sina erfarenheter och intryck. Andra har redogjort för möten, symposier och kurser med anknytning till global kvinnohälsa. Nytt för i år är att mötena avslutats under lite mer informella former med lite mat och dryck, vilket varit uppskattat.

Under året har Global-ARGs hemsida utvecklats och en webmasterfunktion tillsattes under verksamhetsåret, Sofie Graner. Hemsidan erbjuder bland annat information om personer som arbetar med global hälsa vid olika lärosäten och sjukhus i Sverige.

Ordförande Birgitta Essén har arrangerade i april nätverksmöte angående forskning inom global- och migrationsrelaterad reproduktiv hälsa i Uppsala med 30-tal deltagare från hela Norden.

Global-ARG arrangerade på läkarstämman 2011 symposiet "UI i U-land" med Sigmar Strömberg som moderator. Representanter från Läkarbanken, Läkare utan gränser och CeFAMs globalmedicinprojekt berättade om vad de respektive organisationerna har för verksamhet som kan vara intressant för underläkare i allmänhet och ST-läkare inom kvinnosjukvård i synnerhet. Tove Wallström och Linnea Ekdahl, båda ST-läkare på Södersjukhuset, berättade om sina erfarenheter av tjänstgöring i låginkomstland under ST. Sigmar Strömberg fyllde i med erfarenheter från CeFAMs (Centrum för Allmänmedicins) globalmedicinprojekt. Från Socialstyrelsen deltog Frida Nobel med två medarbetare. Det framkom att det finns mycket goda möjligheter att räkna in tjänstgöring i låginkomstland i ST-tjänsten, så länge ansvarig handleda-

re i Sverige bedömer att den uppfyller relevanta mål. Från Läkaresällskapet betonade ordförande Peter Friberg att sällskapet gärna ser ett samarbete med Global-ARG och andra intresserade inom detta område framöver.

Kenneth Challis och Sigmar Strömberg har deltagit i CeFAMs ansträngningar att förlänga och utvidga sitt kontrakt med SIDA. Resultatet blev en utvidgning med 15 platser avsedda i första hand för ST-läkare inom kvinnosjukvård och barnmedicin. Läs gärna mer om CeFAM och globalmedicinprojektet på deras hemsida. Vi har också fört diskussioner med Läkaresällskapet och andra organisationer om en större specialitetsövergripande organisation för ST-utbildning i låginkomstmiljö.

Global-ARG har också deltagit i diskussioner på temat surrogatmödraskap i Sverige, där ordförande och sekreterare representerade Global-ARG på vintermötet samt möten med Etik- och Tvär-ARG. Den mycket komplicerade frågan om internationellt surrogatmödraskap föll denna gång utanför gruppens huvudsakliga diskussionsområde, som gällde surrogatmödraskap inom landets gränser. Diskussioner om ytterligare möten med tema internationellt surrogatmödraskap har förts.

Gruppen har utarbetat förslag till internationellt tema till SFOG-veckan 2013 med FIGOs blivande president Professor Arulkumaran som gästföreläsare i Sundsvall. Vidare fortgår planering för SK kursen i Internationell Mödra- och Barnhälsa som planeras nästa gång till 2013. ■

Pristagare under SFOG-veckan i Kristianstad

Bästa föredrag

Gynekologi

Nya kandidatgenregioner vid 46,XX gonad dysgenesi och tidig premature ovarian failure (POF) identifierade med en högupplöst specialdesignad array CGH platform

Ameli Norling, Institutionen för molekylär medicin och kirurgi, Karolinska universitetssjukhuset, Stockholm

Obstetrik

Moderns risk för framtida diabetes i relation till avkommans födelsevikt

Andrea Stuart, Kvinnokliniken, Helsingborgs lasarett, Lunds Universitet, Helsingborg

Bästa poster

Gynekologi

Tamoxifen påverkar cell-migration och uttrycket av angiogenes-relaterade gener i endotelceller från endometriet

Malin Helmestam, Akademiska sjukhuset, Uppsala universitet, Uppsala

Obstetrik

Internetterapi vid svår förlossningsrädsla – kan sjukvården bedrivas i cyberspace?

Katri Nieminen, Avdelning för Medicinsk Psykologi, Institutionen för Klinisk och Experimentel Medicin, Universitetet i Linköping, Linköping

SFOG gratulerar!

Katri Nieminen

Referat från SFOG-veckan Kristianstad

Foton: Jeanette Swartz

Kristianstad bjöd på de sista sensommar-dagarnas sol. SFOG-veckan inleddes på måndag morgon med underhållnings-musik av Christianstad symfoniker varefter verksamhetschef Håkan Stale och SFOGs ordförande Pia Teleman hälsade välkomna.

Plenarföreläsningen hölls av Gunta Lazdane från WHO's regionkontor för Europa i Köpenhamn och vi fick en uppfräschning i WHO's organisation som är ett imponerande nätverk med 194 medlemsländer organiserade i 6 regioner. Aktuella frågor som diskuterats av WHO inom detta område är romernas situation, barnfattigdom, hälsa hos flyktingar och de handikappades situation.

Under nästa symposie berättade professor Erik Ernst från Universitetet i Århus om sin forskning på frysning av gonadal vävnad, på grund av cancersjukdom, i fertilitetsbevarande syfte. Han beskrev sin omfattande studie av att ta ovarialvävnad innan behandling med kemo- eller radioterapi. Efter autotransplantering av ovarialvävnaden hade alla patienter återfått ovarialfunktionen. Inga avstöttningsreaktioner finns rapporterade. Det kändes fantastiskt det när han berättade om de barn som sedermera fötts av dessa kvinnor.

Med en egen bakgrund inom filosofi och IVF tog Gill Lockwood över genom att diskutera etiska dilemman inom fertilitetsforskningen och berörde viktiga och mycket intressanta ämnen som "När börjar livet?" och "Könsselektion". Oroande är att allt fler kvinnor väntar med att skaffa barn. Symposiet avslutades av Leif Bungum som talade om "oocyte banking".

Under workshopen "Hjärtstopp på

gravid kvinna" tog man upp att sectio perimortalt är av stor betydelse i varje fall från vecka 24. På Sahlgrenska har akutvårdskorna, där gravida vårdas, kompletterats med skalpell, sax, peanger och handskar. Samtidigt bjöds i hallen bredvid på flera korta föredrag inom obstetrik. Bland annat avhandlade man användandet av oxytocin under förlossning med samtidig kontroll av laktat i fostervatten för bedömning av livmoderns metabola status. Utvärdering av skalpprov och smärt lindring vid vacuumextraktion var andra intressanta ämnen. Avslutningsvis höll Britt-Marie Landgren en gripande föreläsning om mödradödlighet och om behovet av både mer resurser och uppmärksamhet kring detta.

Lil Valentin, ansvarig för det vetenskapliga programmet under veckan, inledde symposiet som handlade om endometrios. Hon talade om ultraljudsdiagnostik av endometrios och visade exempel på sådana ultraljudsbilder. Långt ifrån alla endometriom är lågekogena med ground glass-utseende och Lil Valentin beskrev hur så kallade atypiska

endometriom kunde te sig. MR kan vara ett komplement till ultraljud vid diagnostik av djup endometrios. Dr Matts Olovsson berättade avslutningsvis om sin verksamhet på Endometrioscentrum i Uppsala. Han konstaterade att förutom patienternas lidande så kostar endometrios mycket pengar årligen och att alla tjänar på att diagnostiken förbättras och patienten får adekvat hjälp. Fler endometrioscentra behövs och glädjande har det ju nyligen öppnats ett nytt centrum i Göteborg och snart även i Malmö.

Under kvällen grillades ST-läkarna i "Obstetrisk och Gynekologisk 5-kamp". Med en nedåtgående kvällssol och sommarvärme i Tivoliparken hade OGU mingel med bubbel och snacks medan vi tävlade i olika grenar såsom Äggvandring, Alfapetting, och Svampspotting. Vi testade även tampongers draghållfasthet. Därefter bjöds italiensk buffé med stand-up av Eva Westerling, komiker, clown och skådespelare från Lund. Kvällen avslutades med dans till liveband, vars namn var så långt och komplicerat att det inte kan återberättas här.

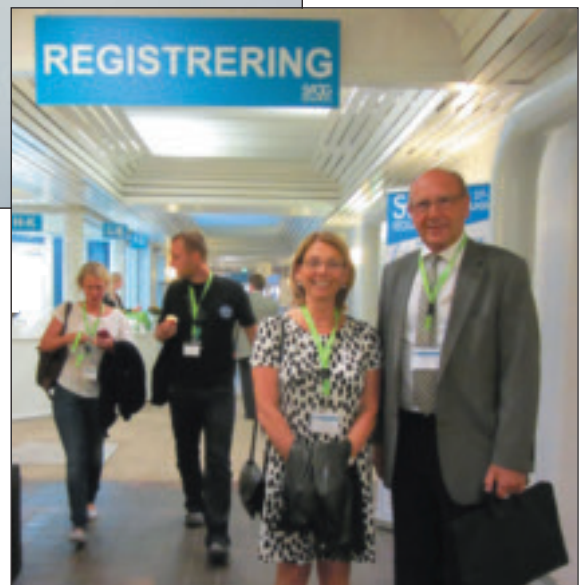
Göran Lingman, Professor Erik Ernst, Dr Gill Lockwood och Dr Leif Gungum

Håkan Stale, organisationskommittén

Lil Valentin, organisationskommittén

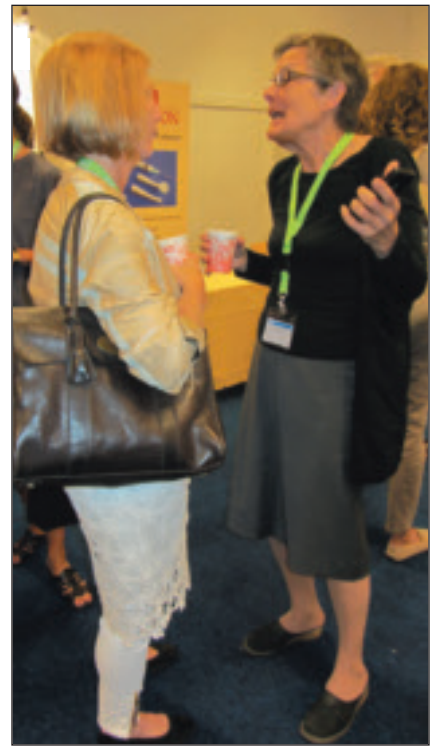

Möten och diskussioner...

På tisdagsförmiddagen inledde professor James Roberts diskussionen om preeklampsi (PE) med att tala om prevention. Aspirin kan vara indicerat hos kvinnor med hög risk för PE men rekommenderades inte till alla, bland annat för att man inte känner till den långsiktiga påverkan på fostret. PE ska ses som en mycket heterogen sjukdom som troligen borde delas in i flera subgrupper, ansåg dr Roberts, som arbetat med forskning kring sjukdomen under 30 år. Därefter vidtog ett symposium med diskussion om nya nationella riktlinjer för handläggning av PE där man konstaterade att man ännu inte har någon användbar biomarkör varför bedömning av symtom och status fortfarande är mycket viktigt. Man gick igenom inläggande behandling och förlösningsindikationer samt poängterade tidig kontakt med kollegor i anestesi. När det gäller långtidsprognos vid PE är risken för kardiovaskulär sjukdom kraftigt förhöjd senare i livet, risken korrelerar även till preeklampsins svårighetsgrad, varför man menade att dessa patienter bör få skriftlig utskrivningsinformation och återbesök för uppföljning.

Jan Persson var moderator för symposiet på temat högteknologisk gynekologisk kirurgi där man talade om robotassisterad kirurgi och hur centralisering av denna för högre patientvolym sänker operationstider och kostnader. Fördelar med robotkirurgi är bland annat ergonomi, visualisering samt bättre och snabbare operationer. Således enbart lätt och kostnadseffektivt!

OGU hade på tisdagen en populär workshop om obstetriskt ultraljud under ledning av Hans Bokström och Rose-Marie Holst. De hade förberett ett bildspel med ultraljudsbilder från fall som visade olika missbildningar hos foster där åhörarna fick gissa diagnosen. Därefter följde en diskussion kring den missbildningens incidens, utfall och prognos. Mycket uppskattat och av stort didaktiskt värde!

Ett välbesökt symposium var det om prevention av förtidsbörd. Gunvor Ekman-Ordeberg från KI talade om remodeling av cervix och påminde om att

cervix består till största delen av bindväv som inte direkt påverkas av tocolytika. Hon förespråkade benämningen "preterm cervical ripening" istället för "cervixinsufficiens". Mycket intressant var det att höra resultat från de studier kring progesteronbehandling för att minska prematurbörd som Lil Valentin presenterade. Det finns nu stöd för att sätta in progesteron på de kvinnor som har kort cervix.

Ett viktigt symposium bjöd OGU på med titeln "Efter våldtäkten – den långa vägen till rättssalen". Elena Severin, kammaråklagare, talade om att det i endast 20% av våldtäkterna väcks åtal (vid misshandel 39%) och att det i genomsnitt tar 90 dagar från anmälan till åtal. Hennes rekommendation till gynekologer som möter våldtäktsoffer är att dokumentera mycket och att skriva om man avstår från en undersökning och varför man avstår från denna.

Desto mer upplyftande var kvällens övningar på temat "Åhus 3 synder!" där man ägnade sig åt brännvin, tobak och fet ål nere vid havet.

Professor James Roberts

Carin Anagrius

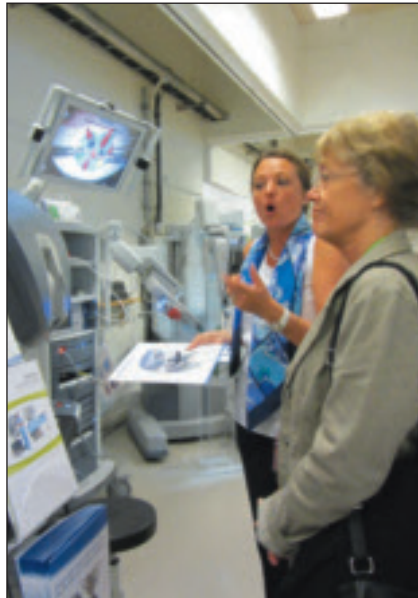

Lotti Helström

Utställning och utflykter...

Onsdagen inleddes med plenarföreläsning av professor Neil Sebire som talade om minimalinvasiva obduktioner som ett alternativ när föräldrarna tycker att konventionell obduktion är ett för stort ingrepp på det döda fostret/barnet. Vi fick veta att MR, där man postmortem utan problem kan öka magnetfältet från 1,5 till 9,4 T, ger mycket god upplösning och att MR är användbart vid anatomiska defekter och avvikelser. Vid ischemiska skador och infektioner behövs fortfarande histologi, där nålbiopsier kan tas genom ”nyckelhålsobduktioner” d.v.s. skopi genom en incision vid processus xiphoideus.

SFOGs årsmöte avlöpte enligt dagordningen. Elsa Lena Ryding tilldelades Berndt Kjessler-priset för sitt breda och mångåriga engagemang inom området psykosocial obstetrik och gynekologi och årets ST-läkare som genomfört specialisttentamen mottog sina specialistexamensdiplom. Även i år kunde man luncha med en expert och många tog chansen att få sina frågor besvarade på informellt sätt i Ylleförrådet.

Onsdagseftermiddagen ägnades åt förningssymposium med temat ”Journal på nätet – konsekvenser?”. Vi fick ta del av Uppsalas arbete via IT-strateg Benny Eklund samt av distriktsläkare Ture Ålanders erfarenheter från sin privata praktik. Därefter följde en mycket engagerad diskussion där man funderade över potentiella svårigheter och hur dessa skulle kunna lösas. Vill man t.ex. se sitt PAD-

besked innan man har träffat doktorn, vem skall avgöra tillgängligheten till alla provsvar, var några av många viktiga frågor som kom upp.

Under symposiet ”Ultraljud och fosterhjärta” modererat av Saemundur Gudmundsson fick vi lära oss att nackuppläring är förenat med ökad risk för hjärtmissbildningar och motiverar utökad hjärtundersökning under graviditeten. När det gäller fosterhjärtarytmi bör man vara observant på att förmaksextraslag kan vara kopplade till autoimmuna sjukdomar och vi fick se hur man kan skilja VES från SVES med flödesundersökningar. Vidare talades det om hur viktigt det är att upptäcka hjärtmissbildningar in utero och det svåra i att informera om diagnos och prognos till de blivande föräldrarna.

På onsdagskvällen var det så äntligen dags för veckans höjdpunkt, banketten på Bäckaskogs Slott. God mat och gott vin samt trevliga kollegor till bords. Efter det var det många som glatt äntrade dansgolvet.

Professor Keith Godfrey lyckades dock ändå fånga vår uppmärksamhet nästföljande morgon, och talade om epigenetikens roll, t.ex. hur moderns viktuppgång under graviditet kan påverka avkommans framtida adipositas. För en kort sammanfattning rekommenderas dr Matthew Barnetts ”The Epigenome Song” på youtube, som fick oss alla att dra på smilbanden! Därefter fick vi ännu mer kunskap om betydelsen av miljö-

påverkan under fosterlivet för hälsa och sjukdom senare i livet.

Samtidigt hölls en OGU workshop med den lockande titeln ”Med rätt sätt blir det lätt! - basala kirurgiska principer vid laparoskopi” och hädanefter kommer vi att öppna peritoneum, identifiera strukturerna och sen operera. Efter lunch kunde man delta i symposiet ”Interventionell radiologisk behandling av svåra gynekologiska och obstetriska blödningar”. Man fördjupade sig i AV-malformationer och placenta accreta samt hur embolisering kan vara en livsräddande behandlingsmöjlighet. Den sena eftermiddagen ägnades åt Mycoplasma genitalium, en infektion som vi kanske ägnar för lite uppmärksamhet och där man bland annat ser en ökande resistensproblematik.

Efter fyra trevliga dagar med ett brett och spännande vetenskapligt program avslutades årets SFOG-vecka litterärt av Håkan Stale och med ett tacktal av Pia Teleman. Sundsvall och Umeå har nu tagit över stafettpippen och ett vackert bildspel från Sundsvall fick oss alla att glatt se fram emot att mötas där 2013.

Vi vill tacka våra kollegor i Kristianstad, Lund och Malmö som på alla sätt bidragit till att vi fick en mycket trevlig vecka tillsammans!

*Emma N Condori och
Maria Abrahamsson
för ST-läkarna i Kristianstad*

Ture Ålander

Professor Neil Sebire

Marju Dahmoun, Sundsvall

Mingel utanför Bäckaskogs slott

OGUs ordförande informerar

Bästa medlemmar!

Vi vill tacka alla er som var med under SFOG-veckan. Så kul att träffa er och höra hur ni har det och lära känna er lite bättre. OGU-kvällen bjöd, förutom på fint väder, även på roliga lekar i gyn-anda, härlig stämning, underhållning, god mat och dans till livemusik. Tack snälla ni ST-läkare från Kristianstad som anordnat denna minnesvärda kväll! Våra workshops om HLR på gravida, Ultraljuds quiz på fosteravvikelse och Kirurgisk teknik inom laparoskopi var både välbesökta och uppskattade. Kul! Vi anordnade även ett symposium om Vad som händer efter våldtäkten. Det var nyttigt att få en inblick i hur vårt förarbete på akuten påverkar patienten i rätten och analysen av prover på SKL, statens kriminaltekniska laboratorium. Vi får inte glömma att journalföra vad vi undersöker och varför vi inte undersökt vissa saker. Hur vi formulerar oss betyder mycket i rätten. På onsdagens fantastiskt välordnade bankett hade vi äran att dela ut OGU-priset till Gisela Ghosh, ST studierektor på SUS Malmö.

Direkt efter SFOG-veckan gick FSL (Framtidens Specialistläkare) av stapeln. Där möttes över 1100 ST-läkare från hela Sverige. Det var stort fokus på ledarskap, kommunikation och vetenskap. Ni kan gå in på framtidenslakare.se och läsa mer om programmet och vissa föreläsningar finns där. En sak jag gärna vill dela med mig av var tipset om BMJs hemsida best-practice.bmj.com. Här kan man söka information både om diagnoser men även symptom. Sidan uppdateras av expert-

grupper frekvent och referenser finns att hitta till varje avsnitt.

På vår hemsida finns nu en ny del, ST-torget, med många matnyttiga dokument för att förbättra din ST-utbildning. Gå in på www.ogu.se

Vad arbetar OGU med under hösten?

Vi kommer att spika programmet för OGU dagarna i Östersund, som går av stapeln 15-16/4-2013. Under dessa dagar ligger fokus på obstetrik och interkurrenta sjukdomar. Nytt för i år är att vi kommer ordna kursintyg enligt socialstyrelsens mall, således giltig inom ramen för nya ST. Boka in detta i din kalender och hos schemaläggaren redan nu!

Vi förbereder OGU's programpunkter för SFOG-veckan i Sundsvall.

I Danmark genomförde man nyligen en kampanj under namnet "Passing on the knife". Man tyckte att den praktiska kirurgiutbildningen var för dålig och att man utgick från att alla ST-läkare hade arbetat flera år innan ST. Men då läkarna i Danmark blir allt yngre har det uppstått ett kunskapsglapp. Det gjordes en nationell plan och man bjöd in alla kliniker att delta. Instruktörer har informerats och man har gjort listor över antalet operationer som ST-läkare utfört och handletts i. Man utlyste även pris till bäst utbildande klinik. Vi tycker denna kampanj är föredömlig och önskar kunna genomföra något liknande. Arbetet kring detta har precis påbörjats och vi hoppas på att kunna leverera en plan till OGU-dagarna 2013.

I Danmark vill man även förbättra ultraljudsutbildningen för ST-läkare i Norden och just nu undersöks, via enkäter, hur utbildningen ser ut runtom i Norden. Ni kommer att få denna enkät. Det är tacksamt om ni fyller i den. Syftet är att skapa en gemensam grundutbildning i ultraljud för ST-läkare.

I utbildningsnämnden arbetar man nu för fullt med att färdigställa en ny utbildningsbok.

Vi fortsätter att vara aktiva i våra internationella organisationer (NFYOG och ENTOG). För att förbättra utbytet av värdefulla utbildningstips och idéer har vi kommit med en inbjudan till Nordens ST-läkare till OGU dagarna 2013. OGU är även med i organisationen kring NFOG kongressen 2014 där delar av programmet skall locka fler yngre medlemmar.

Under hösten kommer valberedningen söka efter nya styrelsemedlemmar. Är du intresserad? Gå in på ogu.se och skriv ett mail till valberedningen eller kontakta någon av oss i styrelsen.

OGU kommer att fortsätta uppdatera er via vår Facebook sida. Gå in och gilla oss där, så får ni automatiskt fortlöpande information och har möjlighet att påverka vårt arbete med era synpunkter. Det viktigaste av allt är våra medlemmar och vad ni tycker spelar stor roll!

Er ordförande
Malin Sundler

Specialistexamen 2012

Zeinab Alkattan, Varberg
Martin Berndtsson, Göteborg
Sara Carlhäll, Linköping
Charlotte Dahlbäck, Limhamn
Margit Endler, Stockholm
Emma Herrting, Hägersten
Malin Haglund, Malmö
Linda Jäger, Stockholm
Grigorios Kalapotharakos, Lund
Merit Kullinger, Västerås
Lisa Löf Martander, Trollhättan
Mari NÑsman Uddevalla

Gynekologisk tumörkirurgi med Cancervård: Asgeir Thoroddsen

Reproduktionsmedicin: Snorri Einarsson

Snorri Einarsson, den första att ta examen i subspec reproduktion.

Årets OGU-pris till Gisela Ghosh i Malmö!

På SFOG-veckans magnifikt inramade bankett på Bäckaskogs Slott hade OGU äran att dela ut 2012 års OGU-pris till Gisela Ghosh, ST-studierektor på SUS Malmö.

OGU-priset är instiftat för att uppmärksamma de som inom ramen för vår specialitet och framför allt vår ST-utbildning uppmuntrar, underlättar och främjar utbildningen av ST-läkare och vikarierande underläkare.

Årets pristagare fick priset med följande motivering:

Gisela Ghosh har på ett excellent och strukturerat sätt byggt upp utbildningsprogrammet för ST-läkare i Malmö. Hon sätter konstant fokus på och bevakar ST-läkarnas utbildningsintresse och följer på ett engagerat sätt upp individuell kompetensutveckling. Hennes arbete och engagemang har vänt en underprioriterad utbildningsmiljö mot ett arbetsklimat med lyhördhet för och fokus på ST-frågor.

Övriga nominerade var Malin Brunes, SÖS och Katarina Lindborg, UAS.

Stort grattis önskar OGU-styrelsen!

Styrelsearbete i OGU!

Är Du ST-läkare och är intresserad av utbildningsfrågor, forskning eller internationella kontakter? Vill Du vara med och påverka utformningen av OGU:s ST-dagar eller SFOG-veckan? Eller är Du kanske bara nyfiken på styrelsearbete i största allmänhet? Kanske är Du en person för OGU:s styrelse! Vi söker ständigt nya medarbetare och just nu pågår rekryteringen inför styrelsen 2013/2014. Inga särskilda kvalifikationer krävs (förutom att Du är ST-läkare och medlem i SFOG) och det spelar ingen roll var i landet Du arbetar. Valberedningen berättar gärna mera och svarar på Dina frågor. Tveka inte att höra av Dig!

Kontakta Malin Strand Sunderbyns sjukhus, malin.strand@nll.se eller Hugo Hessel i Karlstad, hugo.hessel@liv.se, för mer information.

MINNESANTECKNINGAR FRÅN ENTOG-utbytet i Tallinn och NFOG-mötet i Bergen

ENTOG-utbytet i Tallinn

I maj i år gick ENTOG utbytet av stapeln i Estlands vackra huvudstad Tallinn. Utbytet på klinikerna var i högsta grad uppskattat av deltagande ST-läkarna från en rad olika europeiska medlemsländer. Med stor entusiasm berättade de om sina erfarenheter från tre dagar av klinisk auskultation. Man kunde se både likheter och skillnader mellan hemländernas kliniker och hur kvinnosjukvården bedrivs i Estland. Tyvärr hade ingen svensk ST-läkare sökt ENTOG utbytet i år.

Sista dagen avslutades med ett "Scientific Meeting" som berörde det övergripande temat "Multidisciplinary teamworkning and bullying". Ett mångfacetterat område som berör alla i vårt yrke oavsett land. Ett viktigt inlägg gjorde den estniska psykologen Jaana Liigand som presenterade sin avhandling med titeln "Dealing with conflicts and bullying among the employees in the working environment". Det var intressant att höra hur hon klassificerade olika personligheter och hur man handskas med narcissistiska kollegor och mobbing på arbetsplatsen. Pudelns kärna i hennes budskap är att alla människor följer sociala koder när de möts och arbetar tillsammans. Det gör däremot inte mobbare eller "förtryckare" som ofta är narcissistiska till karaktären. De följer inte alls dessa sociala mönster. Enligt Jaana Liigand finns det som medarbetare ingen möjlighet att lyckas förändra sådana karaktärer, man bör snarare gå undan eller höja dem ytterligare i sin självkänsla.

Nästa års Scientific meeting kommer att handla om "Leadership" inom ob/gyn. Utbytet äger rum i Slovakien i samarbete med Tjeckien på olika sjukhus i huvud-

Elisabet Vock, ST-läkare, SÖS
Internationellt ansvarig OGU

städerna Bratislava och Prag. Detta är en fantastisk möjlighet att knyta internationella kontakter och få inblick i den tjeckiska och slovakiska kvinnosjukvården.

NFOG kongressen i Bergen

Norge hade detta år äran att hålla i NFOG kongressen vilket blev ett mycket lyckat arrangemang både i vetenskapligt och socialt avseende. Särskilt spännande var "Assemblyn", dvs mötet med NFOG, styrelsemedlemmarna och delegaterna från medlemsländerna.

Den möjligen viktigaste punkten på dagordningen var att inte fortsätta öka NFOGs förmögenheter utan att försöka hitta ett sätt att använda delar av NFOGs tillgångar så att de kommer alla medlemmars tillgodo. Ett av förslagen var att se om man kan stötta samnordiska motsvarigheter till SK-kurser, ett annat var att i form av finansiellt stöd underlätta för yngre medlemmar att komma på NFOG-kongresserna.

Under hösten kommer styrelsen att jobba vidare med de olika idéer som kom upp. Vi tar gärna emot synpunkter från er medlemmar för en bredare återkoppling. Förslaget om att NFOG budgeten i framtiden i större utsträckning ska bidra med subventioner för oss nordiska ST-läkare för deltagandet på NFOG-kongressen togs emot positivt. Detta skall framför allt ses som en möjlighet att stärka banden mellan de nordiska medlemmarna. Dessutom vore det värdefullt för oss ST-läkare att få ta del av den forskning som bedrivs i Norden samt natur-

ligvis det stora utbytet av seminarier och föreläsningar.

Ett på SFOGs årsmöte uttalat problem i Sverige är svårigheten att i början på sin ST tjänst få plats på de basala men högst relevanta kurserna i gynekologi och obstetrik. Framförallt handlar det om:

- Basalt Ultraljud
- Abort och familjeplanering
- CTG- och fosterövervakning
- Basal kirurgisk teknik.

Det är viktigt att gå dessa kurser i början av sin ST då den kunskap man skaffar sig krävs som verktyg i det kliniska arbetet redan från första början. Idag är det ofta så att ST-läkare först under sitt sista år får gå kursen i basalt-UL.

I Danmark ser detta lite annorlunda ut. Där planläggs redan från första början alla kurser enligt nationell föreskrift för att försäkra sig om att ST-läkare genomgår samma utbildning i samma takt. En möjlighet som föreslogs i Bergen under Assemblyn (och blev positivt mottaget både från SFOG och NFOG) var att NFOG ger finansiellt bidrag till workshops som erbjuds i samband med kongresser. I Bergen erbjöds exempelvis ett tiotal intressanta hel- och halvdags workshops. Många av dem var högst relevanta för ST-läkare. En sådan workshop skulle kunna helt eller delvis ersätta en SFOG kurs. Givetvis måste arrangörerna av dessa workshops, via Socialstyrelsens checklista, konfirmera att delmålen uppnås och att SFOG formulär utträttas.

Som sista punkt presenterades den kommande NFOG-kongressen i Stockholm år 2014. Alla ST-läkare hälsas varmt välkomna. Det kommer att finnas ett tiotal workshops som riktar sig till oss yngre, något vi förväntansfullt ser fram emot. ■

SFOG-kurser VT 2013

Bästa kollegor!

Nu är det hög tid att fundera över vilken SFOG-kurs du önskar gå till våren.

Anmälningstiden går ut den 11 november och observera att anmälan endast kan göras via SFOGs hemsida, www.sfog.se. Välj maximalt tre kurser och ange vilken kurs som du vill gå i första, andra, respektive tredje hand. Ange också om du har tillåtelse att gå mer än en kurs och om du sökt samma kurs tidigare.

Drygt en månad efter anmälningstidens utgång får du meddelande från kursarrangören om du fått kursplats.

Om du ångrar dig eller av någon anledning inte kan gå den kurs du sökt har du två veckor på dig att tacka nej efter att du fått meddelandet om kursplats. I de fall återbud lämnas senare debiteras hela kursavgiften. Finns fler sökanden än som kan antas sätts de på reservlista. Kursarrangören svarar på frågor om reservlistan och antar reserver vid återbud.

Med förhoppning om en lyckad fortbildningstermin!

Jan Brynhildsen

Utbildningssekreterare

1. Inducerad abort

Kursledning: Jan Brynhildsen, Kristina Gemzell Danielsson och Marianne Wulff

Kurstid: 13-15/3, ons-fre v 11, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Karolinska universitetssjukhuset i Solna, Stockholm.

Avsedd för: ST-läkare specialister, barnmorskor, (även andra personalkategorier verksamma inom abortvården). Abortteam från samma klinik ges företräde. Totalt 32 deltagare.

Mål: Målet med kursen är att ge tillfälle till utbildning för dem som är nya inom abortvården och att ge nya idéer, utbyte av erfarenheter, inspiration, interaktion och uppdatering.

ST-mål: 4

Program: Kursen ges i form av föreläsningar samt gruppövningar. Följande ämnen berörs: historik, lagstiftning, abortmetoder, kvinnans val och information, kvinnans upplevelser av abort, mannens roll, preventivmedelsrådgivning i samband med abort, tonårsabort, komplikationer och långtidseffekter, etik, abortteamet och deras upplevelse av att arbeta inom abortvård.

Pris: 6500 kr (kursdeltagarna betalar själv kost och logi)

Kontaktperson: wulffmarianne@hotmail.com;
tel: 070-8751109

2. Fetal hjärtundersökning med ultraljud

Kursledning: Prof. Saemundur Gudmundsson,

Kurstid: 29-31 maj, ons-fre v 22, 2013

Kursort: Skånes Universitetssjukhus i Malmö

Avsedd för: 24 läkare och barnmorskor.

Program: Föreläsningar om indikation till fetal ekokardiografi och ultraljudsundersökning av det normala och det missbildade hjärtat. Information om kirurgisk behandling. Seminarium om prognos samt information till föräldrar till foster med hjärtmissbildning. Doppler vid diagnostik av fetal hjärtsvikt, typ av

arytmi samt slutning av ductus arteriosus. Diagnostik och medicinsk behandling av arytmi. Sex timmar praktisk träning i mindre grupper.

Mål med kursen: Diagnostik av hjärtmissbildningar

Kursavgift: 6.400 SEK

Kontaktperson: saemundur.gudmundsson@med.lu.se

3. Fosterövervakning under graviditet och förlossning

Kursledning: Ingemar Ingemarsson och Ann-Christin Andersson, kurssekreterare

Kurstid: 11 - 13 mars, må-on v 11, 2013

Kursort: Skånes universitetssjukhus, Kvinnokliniken, Lund
Avsedd för: 40 läkare (specialister, ST-läkare) + 20 barnmorskor. Barnmorskor söker direkt

till kurssekreteraren – efter annons i Jordemodern.

Program: CTG-teknik och tolkning av resultat. Hypoxi-processen och syrabasstatus. Metoder för att bedöma fostrets tillstånd. Långtidsutfall efter asfyxi, Optimal användning av CTG, STAN-metoden.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagaren förstå

- de karakteristika i en CTG-kurva som är alarmerande

- dynamiken i den hypoxiska processen

- fetalt syrabasstatus

- sambandet mellan asfyxi och framtida handikapp

ST-mål: 1 + 3

Kursavgift: 5 350 SEK (kursavgift 3 800 SEK + moms 950 SEK + kurslitteratur "Fosterövervakning med CTG" I Ingemarsson & E Ingemarsson [förlag Studentlitteratur] 450 kr + 150 kr till SFOG)

Kontaktperson: Ann-Christin Andersson, kurssekreterare
ann-christin.a.andersson@skane.se eller ann-c.a@hotmail.com
Tfn: 046-17 25 02

4. Basal gynekologisk kirurgisk teknik för ST-läkare

Kursledning: Lena Otterlind, Katja Stenström Bohlin och Liza Johannesson

Kurstid: 4 – 6 februari, mån – ons v 6, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg

Avsedd för: ST-läkare i början av sin utbildning (ca 30 platser)

Program: Genomgång av operationsinstrument, suturer, knytteteknik och diatermiutrustning. Föreläsningar, operationsfilmer och live-operationer (storbildsoverföring) av abdominell hysterectomi, vaginal hysterectomi, laparoskopisk salpingo-oophorectomi, laparoskopisk cystenukleation, främre och bakre plastik samt mindre kirurgi såsom marsupialisation av Bartholinicysta.

Mål: Öka den enskilda läkarens kunskapsnivå kring kirurgiska instrument och dess hantering samt strukturerad genomgång av de olika gynekologiska typingreppen operativt.

ST-del mål: 5

Kursavgift: 7000 kr

Kontaktperson: liza.johannesson@vgregion.se

5. Gynekologisk endokrinologi för ST-läkare

Kursledning: Marie Bixo, Angelica Lindén Hirschberg, Alkistis Skalkidou

Kurstid: 8 - 10 april, mån-ons v 15, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Södersjukhuset, Stockholm

Avsedd för: 30 ST-läkare

Program: Basal reproduktionsendokrinologi inkl. menstruationscykeln, menarche och klimakteriet. Orsaker till anovulation och amenorré, t.ex. PCOS, hypothalamisk amenorré, hyperprolaktinemi, tyreoidesjukdom, prematur ovariell insufficiens, missbildningar. Turners syndrom. Hirsutism. Menstruationscykelbundna tillstånd. Föreläsningar, falldiskussioner. Examination sker skriftligt under kursens gång. Deltagarna uppmanas att ta med egna patientfall.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagaren kunna:

- Analysera den normala menstruationscykelns endokrinologi.
- Utreda primär och sekundär amenorré.
- Behandla anovulatorisk blödningsrubbnings och sekundär amenorré.
- Utreda och behandla PCOS/hirsutism i enklare fall samt ge livsstilsråd vid PCOS.
- Beskriva ovulationsstimulerande behandling.
- Utreda och behandla PMS/PMDD.
- Behandla vasomotoriska besvär i klimakteriet.

ST-mål: 7

Kursavgift: 7 000 SEK

Kontaktperson: Marie Bixo, marie.bixo@ki.se, marie.bixo@sodersjukhuset.se

6. Handedarkurs i obstetriskt och gynekologiskt ultraljud

Kursledning: Elisabeth Epstein, Hans Wessel, Cornelia Liebau, Kolbrun Palsdottir

Kurstid: 24 - 26 april, ons-fre, v 17, 2013

Kursort: Karolinska Universitetssjukhuset Solna samt Ultra-Gyn Stockholm

Avsedd för: 15-20 specialister i Obstetrik och Gynekologi, som genomgått kursen i basal ultraljudsdiagnostik inom Obstetrik och Gynekologi (eller motsvarande), med god ultraljudsvana och intresse att handleda yngre kolleger i ultraljudsdiagnostik.

Program: Denna kurs är tänkt att underlätta handledarskapet för de läkare som ansvarar för den praktiska undervisningen i ultraljudsdiagnostik på basnivå (för ST-läkare).

Kursen innefattar: presentation av kurskonceptet, undersökningsteknik, bildoptimering, organisation av handledarskap, feedback övningar, praktiska demonstrationer & övningar i undersökningsteknik och bildoptimering. Handledarna kommer att ansvara för examination av ST-läkare på basnivå. En förutsättning för detta är att handledarna själva behärskar och kan lära ut strukturerad, god undersökningsteknik.

Examination: Kursen innefattar examination i basal obstetrisk och gynekologisk undersökningsteknik. För att bli examinerad handledare skall båda momenten godkännas.

Mål: Efter genomgången kurs skall handledarna vara väl förtrogna med utbildningskonceptet i ultraljudsdiagnostik samt själv behärska och kunna lära ut strukturerad, god undersökningsteknik.

Kostnad: 8000:- , inklusive moms

Kursansvarig: Elisabeth Epstein, elisabeth.epstein@karolinska.se, tel 08-51779958

7. Hysteroskopi

Kursledning: Jörgen Nathorst-Böös, Arne Rådestad, Johanna Isaksson och Katarina Englund

Kurstid: 4 – 6 mars, mån - ons v 10, 2013

Kursort: Sabbatsberg Närsjukhuset, Olivecronas väg 1, Stockholm

Avsedd för: 6 specialister/blivande specialister i obstetrik och gynekologi.

Program: Introduktionskurs till operativ hysteroskopi. *Dag 1:* Teoridel där bl.a. indikationer, teknik och komplikationer behandlas. *Dag 2-3:* Individuellt anpassad praktisk träning i grupper om tre. Varje deltagare utför 3-4 hysteroskopier under handledning. Fyra instrumentfirmor deltar vilket möjliggör för deltagarna att få prova olika former av utrustning. Tonvikt har lagts på att erhålla praktiska kunskaper varför deltagarantalet är begränsat till 6 personer. Undervisningen kan därigenom utformas individuellt med hänsyn till deltagarnas förkunskaper.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna ha basala färdigheter i operativ och diagnostisk hysteroskopi samt kunskap rörande indikationer och komplikationer.

ST-mål: 10

Kursavgift: 10 000 SEK exkl moms (I kursavgiften ingår middag första kvällen och lunch alla dagar)

Kontaktpersoner: jorgen.nathorst-boos@aleris.se, arne.radestad@aleris.se
Tel 08-690 63 00 eller 046-17 25 20, Fax 08-690 59 59

8. Gynekologisk tumörkirurgi

Kursledning: Pernilla Dahm-Kähler och Åsa Åkesson

Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Kurstid: 22 - 24 januari, tis – tors v 4, 2013

Kursort: Kvinnokliniken Sahlgrenska Universitetssjukhuset

Avsedd för: 30 specialister i obstetrik och gynekologi

Program: Kursen innehåller en bred genomgång av utredning, diagnostik och kirurgisk behandling av ovarialcancer, corpuscancer, cervixcancer och vulvacancer. Aktuella frågeställningar inom det gynekologiska cancerområdet belyses. Vi går igenom bl.a. kirurgisk radikalitet, robotassisterad kirurgi, sentinelnodeteknik och fertilitetsbevarande behandlingar vid gynekologisk cancer. Kursens upplägg är föreläsningar med diskussioner varvat med live-operationer via storbildsöverföring från operations-sal.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna kunna redogöra för utredning, diagnostik och kirurgisk behandling av de gynekologiska cancerformerna

Kursavgift: 7000 SEK

Kontaktperson: Åsa Åkesson: asa.e.akesson@vgregion.se

9. Cervixdysplasier: från A till Ö

Kursledning: Docent Miriam Mints, Professor Sonia Andersson, Kvinnokliniken, Karolinska Universitetssjukhuset Solna

Kurstid: 22 - 24 maj, ons-fre v 21, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Karolinska Universitetssjukhuset Solna.

Avsedd för: 30 specialister i gynekologer och gynekologer under specialistutbildning

Program: CIN ur cytologisk och patologisk synpunkt. Principer för utredning, behandling och uppföljning av cervixdysplasi. Adenocarcinom i cervix. Kursens tyngdpunkten är bedömning av kolposkopibilder, falldiskussioner under ledningen av dr Simon Leeson, UK. Konisering med LETZ-elektrod: principer och praktiska övningar.

Examination: sker kontinuerligt genom falldiskussioner och i samband med praktiska övningar.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna kunna förstå bakomliggande orsaker till cervixdysplasier. Deltagarna ska förstå principer och praktiskt kunna utföra utredning och behandling av kvinnor med cervixdysplasier.

Kursavgift: 8 500 SEK

Kontaktperson: miriam.mints@karolinska.se

10. Fasttrack-teknik inom operativ gynekologi

Kursledning: Docent Miriam Mints, Professor Sonia Andersson, Kvinnokliniken, Karolinska Universitetssjukhuset Solna

Kurstid: 10 - 12 april, ons - fre, v 15, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Karolinska Universitetssjukhuset Solna

Avsedd för: 12 specialistkompetenta gynekologer och gynekologer under specialistutbildning

Program: Kursen är uppdelad i följande avsnitt: cervixdysplasier, office hysteroskopi.

Varje avsnitt innehåller både teoretiska och praktiska delar.

Teoretiskt program:

CIN ur cytologisk och patologisk synpunkt. Principer för utredning och behandling av dysplasi. Kontroll efter behandlingen.

Abnorma uterina blödningar: utredning och behandling. Genomgång av hysteroskopisk teknik och användningsprinciper för poliklinisk hysteroskopi. Indikationer och kontraindikationer för hysteroskopi. Per- och postoperativa komplikationer. Tillämpning av hysteroskopisk teknik i klinisk praxis med speciell inriktning på utredning av precarcinosa intrakavitära förändringar.

"Hands-on"-delen:

varje deltagare planeras att under handledning utföra konisering med LETZ elektrod eller hysteroskopiskt ingrepp. Träning av hysteroskopiska ingrepp på modeller.

Examination: sker kontinuerligt genom fall diskussioner och i samband med praktiska övningar.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna kunna förstå hur och när minimal-invasiva metoder kan tillämpas inom poliklinik. Dessutom vill vi erbjuda verktyg för att förbättra tekniken vid sådana minimal-invasiva metoder som konisering och hysteroskopi för att kunna utföra behandlingarna polikliniskt.

Kursavgift: 8 500 SEK

Kontaktperson: miriam.mints@karolinska.se

11. Obstetriskt Doppler Ultraljud

Kursledare: Prof. Saemundur Gudmundsson

Tid: 28 - 30 januari, mån - ons v 5, 2013

Kursort: Skånes Universitetssjukhus i Malmö

Avsedd för: 24 läkare och barnmorskor

Program: Föreläsningar om fysik och teknik samt biologiska effekter av ultraljud. Information om vågformsanalys samt felkällor vid Dopplerregistrering. Undersökning av arteria umbilicalis och arteria uterina. Redistribuktion av fetal cirkulation vid syrebrist. Intrakardiell samt venös Doppler. Color och power Doppler. Klinisk applikation.

Falldiskussioner.

Sex timmar praktisk träning i små grupper.

Mål med kursen: Registrera placentalt och fetalt blodflöde samt kunskap om handläggning utifrån resultaten.

Kursavgift: 6.400 kr

Kontaktperson: saemundur.gudmundsson@med.lu.se

12. Reproduktionsmedicin

Kursledning: Kjell Wånggren, Greta Edelstam.

Kurstid: 24-26 april, ons-fre v17, 2013 (alternativt 10-12 april, ons-fre v 15, 2013)

Kursort: Reproduktionscentrum, Kvinnokliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala

Avsedd för: 30 blivande eller färdiga specialister i obstetrik och gynekologi med intresse för reproduktionsmedicin.

Program: Föreläsningar om reproduktionsfysiologi, reproduktionsendokrinologi. tyreoiderubbningar, amenorré, hyperprolaktinemi, PCOS, hirsutism ätstörningar. Turners syndrom, prematur menopaus, klimakteriebehandling, PMDD. Utredning och behandling av ofrivillig barnlöshet. Ovulationsstimulering. Assisterad befruktning med insemination, IVF/ICSI, ägg och spermiedonation. OHSS. Endometriosis. Fertilitetsbevarande åtgärder. Uterusmissbildningar. Fertilitetskirurgi. Manlig infertilitet. Etikseminarium. Program för sub-specialisering inom reproduktionsmedicin. Demonstration av vaginalt ultraljud med avseende på reproduktionsmedicinska tillämpningar. IVF-laboratoriet, med OPU, IVF, ICSI, ET och frysförvaring.

Examination: Sker kontinuerligt under kursen genom interaktiva övningar/diskussioner.

Mål: Efter genomgången kurs kommer deltagaren ha kunskap i reproduktionsendokrinologi och infertilitet minst motsvarande delmål 7 för blivande specialister inom gynekologi och obstetrik.

ST-mål: Hela delmål 7 i ST-målbeskrivningen.

Kursavgift: 6.500 SEK inklusive moms.

Kontaktpersoner: Kjell Wånggren,

kjell.wanggren@akademiska.se,

Greta Edelstam, greta.edelstam@akademiska.se

13. Kurs i reproduktionsmedicin och -kirurgi

Kursledning: Pietro Gambadauro & Johannes Gudmundsson, Uppsala

Kurstid: 15-19 april, mån-fre v 16, 2013

Kursort: Internat i Stockholmsområdet

Avsedd för: 30 (-40) gynekologer och ST-läkare i gynekologi samt gynekologer under sub-specialistutbildning inom reproduktionsmedicin.

Program: Kursen är tvådelad i en huvudkurs (dag 1-3) och en fördjupningskurs (dag 4-5)

Huvudkursen innehåller: Reproduktionsfysiologi och endokrinologi. Infertilitet: definitioner, utredning (hormonell, bildiagnostisk, endoskopi) och prognos (t.ex ovarialreservtest). Hormonell dysfunktion relaterad till infertilitet. Pelvisk (endometriosis, PCOS och ovariecystor, tubarskada och hydrosalpinx) och uterin faktor (uterusmissbildningar, myom, polyp, adenomyos, adherenser, endometrit). Diagnos och behandling med endoskopi och fertilitetskirurgi (laparoskopi, hysteroskopi).

Manlig infertilitet. Oförklarad infertilitet. Assisterad befruktning (indikationer, behandlingar, IVF-ICSI lab, komplikationer). Donationsbehandlingar.

Fördjupningskursen ska fokusera på framsteg och nya koncept inom reproduktionsmedicin och -kirurgi, som tex individualiserad behandling och ovariell stimulering, endometriosis och reproduktion, implantationfailure, fertilitetskirurgins nuvarande roll, myom och infertilitet, PGD, fertilitetsbevarande åtgärder, nya teknologier, social frysning och äggbank, patientsäkerhet.

Kursinnehållet och föreläsare annonseras på:

www.reproductivesurgery.net/kurs.

Examination: Kontinuerligt genom interaktiva övningar/diskussioner.

Mål: Att kunna handlägga vanliga reproduktionsendokrinologiska tillstånd samt att ha kunskap om utredning och behandling av olika typer av ofrivillig barnlöshet. Dessutom ska fördjupningskursen ge dig viktig kunskap för att kunna förstå principen för individualiserad behandling, ge råd i komplicerade situationer, indikera avancerade åtgärder och ”svara på de svåra frågorna”.

ST-mål: Delmål 7 i ST-målbeskrivningen (huvudkursen).

Kursavgift: 9500kr + internatkostnad.

Det är möjligt att anmäla sig endast till huvudkursen för 7000kr + ev internatkostnad. Att anmäla sig endast till fördjupningskursen är aktuellt i mån av plats för en pris av 4500 kr + ev internatkostnad. (priserna inkl moms)

Kontaktperson: Malin Ylander, kurs@reproductivesurgery.net

Information: www.reproductivesurgery.net/kurs; följ oss på twitter @ReproKurs

14. Sexologi för gynekologer 2013 (steg1)

Kursledning: Elsa Lena Ryding, Lotti Helström, Angélique Flöter Rådestad, Lena Moegelin

Kurssekr: Cecilia Jansson, tel. 08-517 742 05, cecilia.jansson@karolinska.se

Kurstid: 17-19 april, ons-fre v 16, 2013

Kursort: Karolinska Universitetssjukhuset Solna

Avsedd för: 24 specialister och ST-läkare i obstetrik och gynekologi

Program: Sexualfysiologi, kvinnors sexuella funktion och dysfunktion, manlig sexualitet och mäns vanliga problem, sex och cancer, sex efter operationer, hormoners betydelse för sexuell funktion, lesbiska kvinnor hos gynekologen, sexuella övergrepp, sexualanamnes, samtalsmetodik, sexualrådgivning

Mål: Att kunna ta upp en sexualanamnes och ge relevanta råd.

ST-mål: 12

CME: 24 poäng

Kursavgift: 4300 SEK

Kontakt: Elsa Lena Ryding, elsa.ryding@ki.se

Angélique Flöter Rådestad, tel 08-517 700 00

15. Forskningsmetodik för ST-läkare i obstetrik och gynekologi

Kursledning: Inger Sundström Poromaa, Marie Bixo, Birgitta Essén

Kurstid: 11-13 feb, mån-ons v 7 2013, alt 11-13 mars, mån-ons v 11, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Akademiska sjukhuset, Uppsala

Avsedd för: 20 ST-läkare i planeringsfas för ST-projekt

Program: Grundläggande forskningsmetodik inkl. basal epidemiologi och statistik, kvalitativa metoder, litteratursökning. Evidensbaserad medicin. Upplägg på ST-arbetet. ST-arbete utomlands? Föreläsningar, diskussioner, övningar. Examination sker vid ett seminarium vid kursens slut. Deltagarna uppmanas att medtaga egna projektidéer.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna kunna planera ett ST-projekt, förstå möjligheter och begränsningar i studieupplägg samt betydelsen av handledning.

ST-mål: 19-21

Kursavgift: 6 500 SEK

Kontaktperson: Inger Sundström-Poromaa, inger.sundstrom@kbh.uu.se

16. Ultraljudsdiagnostik inom abortvården

Kursledning: Elisabeth Epstein, Lena Marions, Kristina Gemzell, Annelie Pehrsson, Monica Johansson, Pia Karlsson, Eneli Salomonsson

Kurstid: 14-15 feb, tor - fre v 7, 2013

Kursort: Kvinnokliniken, Karolinska universitetssjukhuset i Solna, Stockholm.

Avsedd för: barnmorskor, ST-läkare. Företräde ges till ST-läkare och barnmorskor som har en examinerad handledare i ultraljudsdiagnostik inom obstetrik och gynekologi (eller namngiven person som ämnar söka till handledarkursen våren 2013).

Max antal deltagare: 16

Mål: Målet med kursen är att ge utbildning i praktisk ultraljudsdiagnostik för dem som är aktiva inom abortvården och att ge tillfälle till nya idéer, utbyte av erfarenheter, inspiration, interaktion och uppdatering. Föreläsningar om bland annat ultraljudsundersökningsteknik, bildoptimering, patientkontakt och etik, ultraljudsfynd vid normala och patologisk tidig graviditet, normala ultraljudfynd efter medicinsk och kirurgisk abort, missfallsdiagnostik. Två halvdagar ägnas åt praktiska övningar med ultraljudssimulator samt auskultation med hands-on inom abort verksamheten.

Examination: Efter genomgången kurs, godkänd tenta, godkänd examination av handledare och godkänd logg-bok av kursledningen erhålls certifikat.

Program: Kursen ges i form av föreläsningar samt gruppövningar

CME-poäng:

Pris: 6500 kr (kursdeltagarna betalar själv kost och logi)

Kontaktperson: annelie.pehrsson@karolinska.se, 08-517 732 97

17. SFOG-kurs i vulvasjukdomar

Kursledning: Nina Bohm-Starke och Ulrika Johannesson, Danderyds sjukhus
Olle Frankman, Åland.

Kursort: Knivsta, Noors Slott (www.noorslott.se)

Kurstid: 20-22 maj, mån-ons v 21, 2013

Avsedd för: 30 specialister och ST-läkare i obstetrik & gynekologi eller dermatologi & venerologi

Program: Föreläsningar med bland andra Fiona Lewis från England och flera medlemmar från Vulv-ARG. Mycket bildmaterial, diskussioner och case-metodik ingår. Basfakta om normal vulva, och undersökningsteknik. *Diagnos och handläggande av:* Dermatoser i vulva/vagina (lichen sclerosus, lichen planus, eksem, psoriasis). Sår och infektioner i vulva/vagina (candida, herpes, kondylom) Precancerösa förändringar och cancer i vulva Smärta i vulva/vestibulum (vestibulit, vaginism, vulvadysese-si). Etiologi, smärtmekanismer, behandling. Psykologiska aspekter på långvarig vulvasmärta

Mål: Efter genomgången kurs skall man:

Kunna utreda och behandla de vanligaste dermatoserna som drabbar vulva samt veta vilka fall som bör remitteras vidare till specialist. Kunna utreda och behandla svampinfektioner, herpes och kondylom. Känna igen tecken på precancerösa förändringar i vulva och veta hur dessa skall utredas. Kunna utreda och ge basal vård till patienter med smärttillstånd i vulva. Ha god kännedom om de psykosexuella konsekvenser som långdragna smärttillstånd i vulva leder till.

Målen för kursen berör främst delmål 8 i målbeskrivningen för ST läkare (Sexuellt överförbara infektioner och vulvasjukdomar).

Kurskostnad: 7500 kr inkl moms. Kostnad för och logi och middagar tillkommer.

CME-poäng: 24

Kontaktpersoner: Nina Bohm-Starke, KK, Danderyds sjukhus, nina.bohm-starke@ds.se

Kristian Hagfors, kristian.hagfors@ki.se Tel 08-123 555 000

18. ÅÄÖ-kursen - bakjoursutbildning i gynekologi och obstetrik

Kursledning: Marie Blomberg, Preben Kjölhede, Eva Uustal

Kurstid: 28 - 30 januari, mån – ons v 5, 2013

Kursort: Kvinnokliniken Universitetssjukhuset Linköping

Avsedd för: Specialister med erfarenhet av att vara bakjour inom obstetrik och gynekologi.

Program: Föreläsningar, gruppdiskussioner och praktisk träning i laparoskopi-simulator och obstetrik-simulatormodell. Tvärprofessionell fullskalesimulering av akutsituationer. CTG- och STAN-tolkning. Hantering av akuta komplikationer vid gynekologisk kirurgi.

Examination: Examination sker vid praktiska moment och genom deltagande i interaktiva seminarier och diskussioner under hela kursen.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna:

Kunna tillämpa situationsberoende ledarskap. Kunna tillämpa relevanta kommunikationsmodeller i akuta situationer. Kunna identifiera och handlägga komplexa akuta situationer inom obstetrik och gynekologi.

Kursavgift: 8500 SEK

Kontaktperson: Ingela.E.Olsson@lio.se

19. Utredning och behandling av urininkontinens hos kvinnor

Kursledning: Corinne Pedroletti och Claes Magnusson

Kurstid: 22 - 24 april, mån-ons v 17, 2013

Kursort: Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg, enheten för Gynekologi

Avsedd för: 35 specialister i Obstetrik/Gynekologi och ST läkare i mån av plats

Program: Utredning och diagnostik. Urvalskriterier för operation av ansträngningsinkontinens. Val av operationsmetod. Live operationer. Svårigheter och komplikationer. Alternativa behandlingar. Aktuella behandlingsmetoder vid trängningsinkontinens och överaktiv blåsa. Teoretisk och vetenskaplig bakgrund samt dess tillämpbarhet. Diskussion av patientfall. Erfarenheter ifrån Norden och internationellt. Urologens roll vid komplexa fall.

Mål: Efter genomgången kurs ska deltagarna kunna diagnostik och behandling av kvinnor med urininkontinens. De ska ha haft möjlighet att diskutera svårigheter och åtgärd av eventuella komplikationer samt ha kännedom om aktuella forskningsresultat och diskussioner i Sverige och internationellt.

Kursavgift: 7975 SEK inkl moms

Kontaktperson: corinne.pedroletti@vgregion.se

STIFTELSEN
FÖR UTBILDNING
OCH UTVECKLING
INOM OBSTRETIK
OCH GYNEKOLOGI

Dags att söka stipendium

Stiftelsens syfte är att utdela stipendier till stöd för utbildning och utveckling inom obstetrik och gynekologi. De områden som prioriteras är följande.

- Färdigställande av och/eller presentation av ARG-rapporter
- Gemensamma möten med 2-3 AR-grupper
- Inbjudan av experter/föreläsare vid arbete med ARG-rapporter/liknande
- Utbildningskonferenser eller andra möten för ST-läkare

Information finns under "Länkar" på SFOGs hemsida eller direkt på www.stiftelsen.org.

Levnadsvaneprojektet

Tobaksbruk, riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet och ohälsosamma matvanor bidrar till en stor andel av den totala sjukdomsburden i Sverige idag. Socialstyrelsen har gett uppdraget till Svenska Läkaresällskapet att implementera arbetet med sjukdomsförebyggande metoder genom sina olika specialistsektioner i läkarkåren. SLS har för detta arbete startat projektet "Läkarens samtal om levnadsvanor" med målet att engagera allt fler av sina sektioner.

Se www.sls.se/levnadsvanor.

SFOG har utsett Joy Ellis, ordförande i Mödrahälsovårdsöverläkargruppen SFOG, att ansvara för implementering-

en inom Mödrahälsovården. Fokus kommer att läggas på läkarens samtal kring levnadsvanor med kvinnan under graviditeten. En omarbetning av "Blå boken" kommer att äga rum under hösten 2012.

Katja Stenström Bohlin, specialistläkare KK Sahlgrenska Universitetssjukhuset, ansvarar för nationella införandet av "Rökfri operation". Målet är att alla kvinnokliniker i Sverige ska erbjuda sina patienter rökavvänjning inför operation. Det PM som används på KK Sahlgrenska Universitetssjukhuset, kan användas som underlag för omarbetning och anpassning till den egna klinikens förutsättningar. Under hösten 2012 kommer informa-

tion, PM och mall för patientbroschyr att publiceras på SFOGs hemsida. Det går även utmärkt att maila: katja.bohlin@vgregion.se. ■

Bakre Fornix

Köp, sälj, eller byt, varor och tjänster – med en annons når du ca 1750 andra gynekologer. Köp och sälj vad du vill under eget ansvar.

SÄLJES

Ultraljudsmaskin B-K Pro focus blå (Sony printer + CD / USB minne) samt vaginal givare. Maskinen inköpt 2006. Använd i privat verksamhet mellan 2006-2010. Ny vaginal probe(2010)

Pris : 95 000

Kontakt: Tommy Leijon, 0709-626-939
tommy.leijon1@comhem.se

Skicka in din annons per mail till Medlemsbladet, anna.ackefors@sfog.se
Ange namn och faktureringsadress
Pris per annons för medlemmar 75 kr

SÄLJES

pga nedlagd mottagning!
Ultraljudsapparat Zonare inkl kamera (mycket sparsamt använd)
Gynekologstol Oscar vit
Instrumentbord med värme
Diverse instrument och rostfria spekulum etc
OIXA bentäthetsmätare (mycket sparsamt använd)
Dr Ewa Kroon, 0706-39 76 72
ewa.kroon@hotmail.com

Varför vet blivande mammor så lite om förlossningsepiduraler?

av Bror Gårdelöf, bror.gardelov@lio.se, anesthesiöverläkare, sedan ett decennium ansvarig för anestesiverksamhet inom obstetrik och gynekologi vid Universitetssjukhuset i Linköping. Han är också sedan 2005 redaktör för SFAI-tidningen.

En längre version av denna text har publicerats i SFAI-tidningen 3/2012 och har tillsänts Jordemodern.

I mitten av förra decenniet tog SFAIs dåvarande referensgrupp för obstetrisk anestesi fram ett gediget informationsmateriel om ryggbedövning vid förlossning. Resultatet tillsändes SFOG och Svenska Barnmorskeförbundet för yttrande. Båda var i grunden positiva och framförde konstruktiv kritik, vilken beaktades, innan slutresultatet presenterades, bland annat på www.sfai.se, "Patient-info".

Detta material är den utan jämförelse den bästa information blivande föräldrar kan få. Det är ingen propagandaskrift utan redogör, på ett för lekmän väl anpassat språk och med god vetenskaplig

underbyggnad för, vad professionen vet om denna teknik.

Blåögd trodde jag förstas att obstetrik och barnmorskor skulle bli mycket glada över att bekvämt kunna hänvisa alla intresserade till nämnda referens på nätet alternativt förse dem med ett pappersexemplar. Ett halvt decennium senare kan emellertid konstateras att av detta blev intet. Hittills har jag aldrig sett ett enda exemplar av detta material ens i närheten av en gravid kvinna och har aldrig träffat en gravid kvinna som sagt sig känna till det.

Såväl SFOG som Svenska Barnmorskeförbundet uttalade sig ju i grun-

den positivt men jag har fått intrycket att det stannade där. Att ingendera vidtog någon aktiv åtgärd för att sprida information om att materialet finns.

Varför är det så här? Jag antar att vi alla vill att blivande föräldrar skall ha tillgång till bästa möjliga information om den förestående förlossningen. Att en av de största upplevelserna i deras liv blir en så positiv upplevelse som möjligt.

SFAI:s patientinformation om ryggbedövning vid förlossning är den bästa som finns på svenska språket. Varför ingår det inte i mödravårdens självklara rutiner att göra den känd? Kan man hoppas på en ändring? Om inte – varför då?

Svar från Joy Ellis, ordförande i Mödrahälsovårdsöverläkargruppen, SFOG

Det var intressant att ta del av Bror Gårdelövs insändare. Hans frustration är förståelig men jag kan lyckligtvis förmedla en mer positiv bild. Eftersom den utmärkta informationen från SFAI sedan länge finns i PM-registret i Göteborg blev jag nyfiken på hur det ser ut i övriga Sverige. Gårdelövs intryck är att dokumentet inte används alls, att han har aldrig träffat någon som hört talas om den. En snabb "enkät" bland Sveriges mödrahälsovårdsöverläkare (mhölar) visar att av 18 som svarade (ca 50% svars-

frekvens) så används informationen i åtta områden och ytterligare sex mhölar berättade att de nu tänker införa informationen i verksamheten.

Vi kommer vid framtida nationella möten att diskutera hur SFAIs information kan användas på bästa sätt.

Bör man inkludera den i "välkommen till mödravårdspaketet" för alla blivande föräldrar? Eller ska man berätta om den för de som särskilt efterfrågar information? Ska den inkluderas i föräldrautbildningen och i så fall hur?

Hur bra är vi på att informera blivande föräldrar om fördelar, risker och nackdelar med olika metoder för analgesi och anestesi?

Därmed har Gårdelövs insändare gjort nytta! Mhölar som inte känt till informationen har uppmärksammat den, spridning sker och diskussionen är igång. Förhoppningsvis är det tillfredsställande för honom och övriga som arbetat med att skapa dokumentet att den visst används, till glädje för många födande kvinnor! ■

Gynop-registret

Nationella kvalitetsregistret inom gynekologisk kirurgi (Gynop-registret) har nu haft webbversionen i drift i lite drygt ett halvår. Alla klinker utom 6 stycken har gått över till webbversionen.

De rapporter vi får in från klinikerna är att den fungerar väl, man är nöjd med den nya layouten, men att den är långsammare än den föregående lokalt installerade. Att den är långsammare är tyvärr inget vi kan göra något åt, utan det beror på nättrafikens belastning.

Att vi nu har en helt webbaserade programvara innebär att uppdateringar kan ske mer frekvent, utan att användarna så ofta märker att så har skett. Klinikerna behöver inte längre ha kontakt med sina IT-avdelningar för att beställa uppdateringen, utan den sker direkt på Internet, för samtliga kliniker på samma gång. Eftersom uppdateringarna ibland har skett med en större fördröjning är detta en klar förbättring.

Likaså har all export av datafiler upphört, eftersom data nu omedelbart lagras i den centrala databasen, vilket innebär att Rapportgeneratören kommer att uppdateras minst varje månadsskifte. Datauttagsmodulen (motsvarande Gynstat) är nu också nätbaserad. Har man av lokalt ansvarigt fått behörigheten "Datauttag (DU)" i GynopNet kan man följaktligen via menyvalet Admin komma åt datauttag och själv ta ut vilka data man önskar från klinikkens egna uppgifter. Uttaget kan göras till Excel eller SPSS.

Det har av och till diskuterats hurvida det är förenligt med patientdatalagen att registrets applikation används till att skapa text som överförs till patientjournalen. Detta har bedömts av föregående och nuvarande ansvarig jurist på SKL som förenlig med gällande lagstiftning.

Samarbete med GKR, regionala registret för Stockholmsklinikerna samt Karlstad och Visby

Samtliga data från GKR avseende kirur-

gi på benign indikation är nu överförda till Gynop-registret, varför även de klinikerna kommer att ingå i Gynops återrapporter avseende de variabler där de registrerar data. Det man bör vara medvetna om är att man tidigare inte gjort offentliga sammanställningar av GKR-data, vilket innebär att man på de klinikerna inte har diskuterat igenom hur man ska registrera, kommit överens om rutiner fullt ut etc. Datakvaliteten är därför ofta bristande, vilket medför att de första gångerna dessa data publiceras, kan de klinikerna sticka ut både positivt och negativt utan att det för den skulle behöva vara någon skillnad i sjukvårdskvaliteten.

Data är inte heller till 100% jämförbara, om två fotografer tar en bild av samma hus, är det definitivt samma hus men bilderna är inte helt matematiskt jämförbara. Det är inte som att jämföra äpplen och päron men kanske lite grann som Granny Smith och Ingrid Marie.

Cancerregistreringen överförd till INCA

Överföringen har nu börjat ta form och det kommer i Gynop-registret att läggas in så att det automatiskt sker överföring när PAD är inknappat i Gynop, så dubbelregistreringen ska kunna upphöra. I INCA finns ingen komplikationsregistrering eller korttidsuppföljning, varför resultatbearbetningen av det kirurgiska resultatet sker i Gynop-registret. Eftersom Gynop-registret samlar drygt 1/3 av de totalt 4 500 canceroperationerna per år (1/3 inom GKR och 1/3 inom INCA direkt) så sker för närvarande kirurgisk kvalitetssäkring enbart för de patienter som är registrerade i Gynop-registret.

Forskning, databearbetning och ST-arbeten

Nationella kvalitetsregistret inom gynekologisk kirurgi är en databas som hela specialiteten skall kunna ta del av. Patientdatalagen stipulerar klart att syftet är databearbetning för kvalitetsut-

veckling och forskning. Enda skillnaden mellan databearbetning för kvalitetsarbete eller forskning skall egentligen vara godkänd ansökan från Etisk prövningsnämnd och publikation i referensgranskad tidskrift. Att öka databearbetningen och sprida den utanför registerstyrgruppen är ett mål vi har i styrgruppen.

Varje delregisteransvarig är beredd att handleda minst en ST-läkare var i både vetenskapligt- och kvalitetsarbete baserat på registerdata. Intresserade uppmanas höra av sig.

Datainsamling till studier och valideringskontroll, att data är komplett, är ett stort arbete i varje studie. De variabler som behöver adderas i en studie avseende operativ verksamhet är normalt sett få, förutom de i registret förekommande, varför studier kan inkorporeras i registret, inklusive RC-studier. De extra variablerna kommer enbart att presenteras för de kliniker respektive patienter som ingår i studien. Detta är provat och accepterat av etisk granskningsnämnd. Valideringsfunktionerna i registret gör att data är kompletta förutsatt att deltagarna kompletterar ofullständiga formulär, vilket en administratör enkelt kan monitorera. Att inkludera studier i registret skulle minimera arbetet med datainsamling och bidra till högre kvalitet i registrets data. Det finns medel avsatta för att finansiera kostnader för genomförandet av två studier inom registret. Intresserade uppmanas höra av sig.

Vad som avgör ett kvalitetsregisters värde är inte vilka eller mängden data som samlas utan de analyser som görs på insamlade data och att de resultaten används på klinikknivå.

Hälsningar
Mats Löfgren
Registerhållare
Gynop-registret

**Kvinnokliniken vid Akademiska sjukhuset i Uppsala
och Institutionen för kvinnors och barns hälsa vid
Uppsala universitet arrangerar:**

ABC-kurs i Obstetrik och Gynekologi

Kursledning: Ove Axelsson
Kristiina Kask
Pär Persson

Målgrupp: 28 ST- eller underläkare på kvinnoklinik med begränsad erfarenhet inom specialiteten.

Tidpunkt: 17-19 april, ons - fre, v 16, 2013

Kursplats: Internat på Sunnersta Herrgård i Uppsala.

Kursinnehåll: Akut obstetrik
Akut gynekologi
Information om SFOG och andra läkarorganisationer.
Undervisningen sker till stor del som falldiskussioner i smågrupper under handledning av specialister i Obstetrik och Gynekologi och erfarna barnmorskor.

Kursavgift: 8.500 kr exkl moms. I avgiften ingår helpension i enkelrum (två nätter) på Sunnersta Herrgård.

Anmälan: **Senast 10 februari, 2013.**
Sekreterare Susanne Löberg
susanne.loberg@kbh.uu.se)
Kvinnokliniken, Akademiska sjukhuset, 751 85 Uppsala,
telefon 018-6112683.

Introduktion till reproduktionsmedicin

Världens första IVF barn föddes 1978 och har följts av ytterligare 5 miljoner födda barn efter provrörsbefruktning. Allt fler påbörjar familjebildning efter 30 års ålder och allt fler är i behov av assisterad befruktning. Födelsetalen sjunker och befolkningmängden är i avtagande i många länder. I en befolkning medför 2,1 födda barn per kvinna nolltillväxt och för flera länder i Europa är motsvarande siffra för närvarande mindre än 1,5.

Reproduktionsmedicin är ett framtidsområde som det inte alltid är så lätt att få möjlighet till att pröva på under en kortare period. Det nyligen bildade SSRM (Svenska Sällskapet för Reproduktionsmedicin) arbetar för att sprida kunskap och skapa kontakter inom området. Sällskapet kommer att 2013 i Göteborg ge en introduktionskurs i reproduktionsmedicin med bland annat kliniska presentationer av assisterad befruktning samt en översikt av forskningsmöjligheter och framtidsutsikter.

Målgruppen är 15-25 läkare under specialistutbildning inom gynekologi och obstetrik men även andra yrkeskategorier t.ex. embryologer, barnmorskor/sjuksköterskor, med intresse för reproduktionsmedicin, är i mån av plats välkomna.

Tid

17-18 januari, tor - fre v 3, 2013

Plats

Internat på centralt belägen konferensanläggning i
Göteborg

Mer information finns på

www.ssrn.se

För SSRM

Greta Edelstam och Per Olof Janson, kursledare

Arbets- och Referensgrupperna inom SFOG

Perinatologi PERINATAL-ARG

Ordförande: Karin Pettersson
KK, Karolinska Universitetssjukhuset
Huddinge
141 86 Stockholm
Tel: 08-585 800 00
karin.pettersson@karolinska.se
Sekreterare: Marie Blomberg
KK, Universitetssjukhuset Linköping
581 85 Linköping
Tel: 013-22 20 00
marie.blomberg@lio.se

Minimalinvasiv Gynekologi

MIG-ARG

Ordförande: P-G Larsson
KK, Kärnjukhuset
541 85 Skövde
Tel: 0500-43 10 00. Fax: 0500-43 14 54
p-g.larsson@vgregion.se
Sekreterare: Charlotta Ericson
KK, Karolinska Universitetssjukhuset,
Huddinge
146 86 Stockholm
Tel: 08-585 800 00
charlotta.ericson@karolinska.se

Familjeplanering FARG

Ordförande: Jan Brynhildsen
KK, Universitetssjukhuset
581 85 Linköping
Tel: 013-22 20 00. Fax: 013-14 81 56
jan.brynhildsen@lio.se
Sekreterare: Kristina Gemzell-
Danielsson
Inst f Kvinnors och Barns Hälsa
Karolinska Universitetssjukhuset, Solna
171 76 Stockholm
Tel: 08-515 521 28. Fax: 08-517 743 14
kristina.gemzell@ki.se

Tonårsgynekologi TON-ARG

Ordförande: Lena Marions
KK, Karolinska Universitetssjukhuset,
Solna
171 76 Stockholm
Tel: 08-517 766 55. Fax: 08-31 81 14
lena.marions@karolinska.se
Sekreterare: Anna Palm
Sundsvalls sjukhus
851 86 Sundsvall
Tel: 060-18 10 00
anna.palm@lvn.se

Urogynekologi och vaginal kirurgi UR-ARG

Ordförande: Marie Westergren
Söderberg
KK, Södersjukhuset
118 83 Stockholm
Tel: 08-616 10 00
marie.westergren-soderberg@
sodersjukhuset.se
Sekreterare: Johan Skoglund
KK, Länsjukhuset Ryhov
551 85 Jönköping
Tel: 036-32 14 58
johan.skoglund@lj.se

Cervixcancerprevention C-ARG

Ordförande: Bengt Andrae
KK, Gävle/Sandviken Länsjukhus
801 87 Gävle
Tel: 026-15 41 68. Fax: 026-15 41 56
bengt.andrae@gmail.com
Sekreterare: Kristina Elfgrén
KK, Karolinska Universitetssjukhuset,
Huddinge
141 86 Stockholm
Tel: 08-585 800 00. Fax: 08-585 875 75
kristina.elfgren@karolinska.se

Psykosocial Obstetrik och Gynekologi samt Sexologi POS-ARG

Ordförande: Katri Nieminen
KK, Universitetssjukhuset Linköping
581 85 Linköping
Tel: 013-22 20 00
katri.nieminen@lio.se
Sekreterare: Maria Engman
KK, Västerviks sjukhus
593 81 Västervik
Tel: 0490-860 00
marie.engman@ltkalmars.se

Ofrivillig Barnlöshet FERT-ARG

Ordförande: Britt Friberg
KK, Lund och Reproduktionsmedicinskt
Centrum (RMC)
Malmö Skånes Universitetssjukhus/SUS
205 02 Malmö
britt.friberg@skane.se
Sekreterare: Pietro Gambadauro
Reproduktionscentrum, KK
Akademiska sjukhuset
751 85 Uppsala
Tel: 018- 611 00 00 (växel)
gambadauro@gmail.com

Endokrinologi ENDOKRIN-ARG

Ordförande: Angelica Lindén-Hirschberg
KK, Karolinska Universitetssjukhuset,
Solna
171 76 Stockholm
Tel: 08-517 700 00
angelica.linden-hirschberg@karolinska.se
Sekreterare: Eva Innala
KK, Norrlands universitetssjukhus
901 85 Umeå
Tel: 090-785 21 61
eva.innala@vll.se

**Gynekologisk Tumörkirurgi med
Cancervård**

TUMÖR-ARG

Ordförande: Angélique Flöter Rådestad
KK, Karolinska universitetssjukhuset
Solna

171 76 Stockholm
Tel: 08-517 700 00

angelique.floter-radestad@karolinska.se

Sekreterare: René Bangshøj
KK, Universitetssjukhuset Örebro
701 85 Örebro

Tel: 019-602 12 60

Fax: 019-12 65 90

rene.bangshoj@reba.se

Ultraljudsdiagnostik ULTRA-ARG

Ordförande: Peter Lindgren

KK, Akademiska sjukhuset

751 85 Uppsala

Tel: 018-611 00 00

peter.lindgren@kbh.uu.se

Sekreterare: Jesper Agrell

KK, Sundsvalls sjukhus

851 86 Sundsvall

Tel: 060-18 10 00

jesper.agrell@lvn.se

Hemostasrubbnings HEM-ARG

Ordförande: Lars Thurn

KK, Blekingesjukhuset

371 85 Karlskrona

lars.thurn@lblekinge.se

Sekreterare: Gisela Wegnelius

KK, Södersjukhuset

118 83 Stockholm

gisela.wegnelius@sodersjukhuset.se

Vulva VULV-ARG

Ordförande: Nina Bohm-Starke

KK, Danderyds sjukhus

182 88 Danderyd

Tel: 08-655 50 00

nina.bohm-starke@ds.se

Sekreterare: Christina Rydberg

KK, Varbergs sjukhus

432 81 Varberg

Tel: 0340-48 10 00

christina.rydberg@lthalland.se

Endometriosis ENDOMETRIOS-ARG

Ordförande: Margita Gustavsson

KK, Kungsbacka Närsjukhus

434 80 Kungsbacka

margita.gustafsson@lthalland.se

Sekreterare: Greta Edelstam

KK, Akademiska Sjukhuset

751 85 Uppsala

Tel: 018-611 00 00

greta.edelstam@akademiska.se

Evidensbaserad medicin

EVIDENS-ARG

Ordförande: Kerstin Nilsson

KK, Örebro Universitetssjukhus

701 85 Örebro

Tel: 019-602 10 00. Fax: 019-12 65 90

kerstin.nilsson@orebroll.se

Sekreterare: Annika Strandell

Gynmottagningen, Kungälv's sjukhus

442 83 Kungälv

Tel: 0303-980 02

annika.strandell@medfak.gu.se

Etik ETIK-ARG

Ordförande: Claudia Bruss

KK, SUS Lund

221 85 Lund

Tel: 046-17 10 00

claudia.bruss@med.lu.se

Sekreterare: Lotti Helström

KK, Södersjukhuset

118 83 Stockholm

Tel: 08-616 10 00

lotti.helstrom@sodersjukhuset.se

Mödra-Mortalitet MM-ARG

Ordförande: Aljana Mulic-Lutvica

KK, Akademiska Sjukhuset

751 85 Uppsala

Tel: 018-611 00 00. Fax: 018-24 62 86

aljana.mulic-lutvica@akademiska.se

Sekreterare: Sissel Saltvedt

KK, Södersjukhuset

118 83 Stockholm

Tel: 08-616 10 00

sissel.saltvedt@sodersjukhuset.se

**Arbets- och referansgruppen för
kvalitetsregistrering KVARG**

Ordförande: Göran Berg

KK, Linköpings Universitetssjukhus

581 85 Linköping

Tel: 013-22 31 32

goran.berg@lio.se

Sekreterare: Karin Franzén

KK, Örebro Universitetssjukhus

701 85 Örebro

karin.franzen@orebroll.se

GLOBAL-ARG

Ordförande: Birgitta Essén

Inst för kvinnors och barns hälsa

IMCH

Akademiska sjukhuset

751 85 Uppsala

birgitta.essen@kbh.uu.se

Sekreterare: Sigmar Strömngren

sigmars@hotmail.com

**Arbets- och Referens-Grupp-
Utvecklings-Samordnare**

ARGUS

Matts Olovsson

SFOG-Kansliet

Drottninggatan 55, 2 tr

111 21 Stockholm • Tel: 08-440 01 75

E-post: matts.lovsson@kbh.uu.se

SFOG-Kansliet

Jeanette Swartz

Drottninggatan 55, 2 tr

111 21 Stockholm

Tel: 08-440 01 75 • Fax: 08-22 23 30

kansliet@sfog.se • www.sfog.se

Intressegrupper inom SFOG

Privatgynekologerna

Ordförande

Gunnar Möllerström
Oxbackskliniken
Lagmansv 14
152 40 Södertälje
Tel: 08-5509 9100
Fax: 08-5544 3120
E-post: gunnar.mollerstrom@tyfon.com

Catharina Lyckeberg
Ultragyn
Läkarhuset Odenplan
113 22 Stockholm
Tel: 08-587 10 199
E-post: catharina.lyckeberg@ultragyn.se

Agneta Möller
Läkarhuset Hermelinen
Sandviksgatan 60
972 33 Luleå
Tel: 0920-40 22 00
E-post: agneta.moller@hermelinen.se

Mödrhälsovårdsöverläkargruppen

Ordförande

Joy Ellis
Enheten för mödravård, gyn- och ungd.mott.,
Primärvården Bohuslän. Krokslättis vårdcentral
Tel: 010-473 30 81
Mobil: 070-691 54 32
E-post: joy.ellis@vregion.se

Sekreterare

Inga Wihman Fröding
Mödrhälsovårdsenheten, Södersjukhuset
118 83 Stockholm
Tel: 08-616 10 00
Mobil: 0708-33 85 88
E-post: inga.wihman-froding@sodersjukhuset.se

Obstetiker och gynekologer under utbildning (OGU)

Ordförande

Malin Strand
KK, Sunderby sjukhus
971 80 Luleå
Tel: 0920-28 20 00
E-post: malin.strand@nll.se

Sekreterare

Emilia Rotstein
KK, Karolinska Universitetssjukhuset Huddinge
141 86 Stockholm
Tel: 08-585 800 00
E-post: emilia.rotstein@karolinska.se

Gruppen för öppenvårdsgynekologi

Ordförande:

Inga Sjöberg
Ersboda vårdcentral
Hälsogränd 3
906 25 Umeå
Tel: 090-785 81 81
E-post: inga.sjoberg@vll.se

Sekreterare

Carin Gillberg
GynStockholm
Tunnlandet 11, 6 tr
168 36 Bromma
Tel: 070-611 81 12
E-post: carin.gillberg@gynstockholm.se

SFOG

MEDLEMSANSÖKAN

www.sfog.se

Svensk Förening för Obstetrik och Gynekologi är en förening för alla läkare som är verksamma inom specialiteten, specialister såväl som icke-specialister. SFOG är en specialitetsförening inom Sveriges Läkarförbund och den äldsta sektionen inom Svenska Läkaresällskapet.

Alla medlemmar i SFOG är anslutna till Nordisk Förening för Obstetrik och Gynekologi (NFOG) och Fédération Internationale de Gynécologie et d'Obstétrique (FIGO), Union Européenne des Médecins Spécialistes (UEMS) samt European Board and College of Obstetricians and Gynecologists (EBCOG). Som SFOG medlem bör man vara medlem i Sveriges Läkarförbund och Svenska Läkaresällskapet.

I Medlemsbladet, som publiceras fem nummer per år, dryftas angelägenheter som berör specialiteten. Där annonseras också fortbildningskurser, möten och symposier. Man får också ACTA Obstetrica et Gynecologica Scandinavica, som utkommer med 9-12 nummer per år.

Föreningen har ett antal arbets- och referensgrupper (AR-Grupper) som är öppna för alla. Dessa grupper bevakar olika delar av specialiteten, ger ut ARG-rapporter och medverkar till vidareutbildning. Som medlem i SFOG är man abonnent på ARG-rapporterna till en reducerad kostnad (400:-/år).

Årsavgiften till föreningen är 800 kronor. Prenumeration på ARG-rapporter är avdragsgill i deklARATIONEN. I och med Din anmälan registreras Du i SFOGs medlemsregister. (Avgiften gäller endast medlemskap i SFOG)

För medlemmar i SFOG anordnas fortbildningskurser. SFOG ansvarar för det vetenskapliga programmet inom obstetrik och gynekologi vid den medicinska riksstämman.

De flesta som söker nytt medlemskap är fortfarande under utbildning.

Obstetriker/Gynekologer under Utbildning – (OGU) är en av flera intressegrupper inom SFOG. OGU vänder sig till alla under specialistutbildning men även till vikarierande yngre kolleger med intresse för specialiteten och yngre specialister. Aktiviteterna går bl a ut på att bevaka specialistutbildningens utformning och innehåll, att försöka underlätta för internationellt utbyte som del av utbildningen och att arrangera en årlig konferens för utbildning och debatt om utbildningsfrågor inom specialiteten.

Bli medlem i SFOG, så kan Du hålla Dig välinformerad om vad som händer inom Din specialitet.

Anmäl dig via SFOGs hemsida, www.sfog.se, Medlemsansökan

FÖLJANDE ARG-RAPPORTER FINNS ATT BESTÄLLA VIA SFOG:s HEMSIDA www.sfog.se

Nr 1-36, 43, 44, 49 och 57 har utgått

<i>Titel</i>	<i>Utgivningsår</i>	<i>Pris/st exkl. moms, porto & exp.avg 80:-</i>
Nr 39 Kvinnlig urininkontinens	1998	100:-
Nr 40 Ungdomsgynekologi	1999	100:-
Nr 41 Cancer, Graviditet och Fertilitet	1999	100:-
Nr 42 Gynekologisk ultraljudsdiagnostik	2000	100:-
Nr 45 Gynekologisk endoskopi - del 2	2001	100:-
Nr 46 Anal inkontinens hos kvinnor. Utredning och behandling	2001	100:-
Nr 47 Intrauterin fosterdöd (IUFD)	2002	100:-
Nr 48 Vulvasjukdomar	2003	100:-
Nr 50 Metodbok för evidensbaserad obstetrik och gynekologi	2004	100:-
Nr 51 Förlossningsrädsla	2004	100:-
Nr 52 Perinatalt omhändertagande vid extrem underburenhet	2004	100:-
Nr 53 Bröstet	2006	100:-
Nr 54 Inducerad abort	2006	100:-
Nr 55 Obstetriskt ultraljud	2007	100:-
Nr 56 Endometrios	2008	300:-
Nr 58 Polycystiskt ovarialsyndrom (PCOS)	2008	300:-
Nr 59 Mödrahälsovård, Sexuell och reproduktiv Hälsa	2008	300:-
Nr 60 Prolaps	2009	300:-
Nr 61 Hysterektomi vid icke-maligna tillstånd	2009	300:-
Nr 62 Barnafödande och psykisk sjukdom	2009	300:-
Nr 63 Cervixcancerprevention	2010	300:-
Nr 64 Ofrivillig barnlöshet	2010	300:-
Nr 65 Kejsarsnitt	2010	300:-
Nr 66 Hysteroskopi	2010	300:-
Nr 67 Hormonbehandling i klimakteriet	2010	300:-
Nr 68 Hemostasrubbnings inom obstetrik och gynekologi	2012	300:-